

MÄLARDALEN UNIVERSITY

STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

Forskningsrapport

2022:1

Kartläggning av våld i Västerås stad, Rapport 1:

Trygghetsskapande och våldsförebyggande arbete

**Daniel Lindberg, Lars Korsell, Jonas Stier, Mehrdad
Darvishpour, Christian Kullberg**

Mälardalens Universitet
Akademin för hälsa, vård och välfärd
Box 883
721 23 Västerås
www.mdh.se

Mälardalen University
School of Health, Care and Social Welfare
P.O. Box 883
SE-721 23 Västerås, Sweden
www.mdh.se

Innehåll

Sammanfattning	vii	
1	INLEDNING	1
1.1	Problemområde, syfte och frågeställningar	1
1.2	Bakgrund.....	2
1.2.1	Könsrelaterat våld och mäns våld mot kvinnor	2
1.2.2	Hedersrelaterat våld och förtryck som en form av könsrelaterat våld	3
1.2.3	Våldet som samhällsproblem och ett socialt problem	4
2	DATAINSAMLINGSMETODER	7
2.1	Observationer och intervjuer.....	7
2.1.1	Presentation av intervjupersonerna och representerade enheter	7
2.2	Brottsutvecklingen de senaste tio åren i Västerås	8
2.3	Enkätundersökning	9
2.4	Metodologiska begränsningar	9
2.4.1	Metodologiska begränsningar i den jämförande analysen	9
2.4.2	Metodologiska begränsningar i enkätstudien.....	10
3	VERKSAMHETERNAS BILD AV NULÄGET	12
3.1	Polisens bild av nulägesbild.....	12
3.2	Socialtjänstens Våld i nära relationer-enhetens bild av nuläget.....	13
3.3	Förebyggarcentrums bild av nuläget.....	13
3.3.1	Förebyggarcentrums syn på pandemins för- och nackdelar.....	13
3.4	Centrum mot vålds (CMV) bild av nuläget	14
3.5	Vård- och omsorgsförvaltningens bild av nuläget	14
3.6	Regionens bild av nuläget.....	14
3.7	Föreningen Kvinnohuset Västerås bild av nuläget.....	14
3.7.1	Mimers bild av nuläget	15
3.8	Slutsatser verksamheternas bild av nuläget	15
4	VERKSAMHETERNAS INSATSER.....	17
4.1	Polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete	17
4.2	Polisens syn på hur väl dessa insatser fungerar	18
4.3	Behovet av lokala lägesbilder	18
4.4	Samverkan	19

4.5	Nya fenomen och former av våld.....	19
4.6	Unga som begår brott.....	21
4.7	Ökande otrygghet.....	21
4.8	Brist på personal.....	22
4.9	Behov av utbildning och att utveckla samverkan.....	22
4.9.1	Behovet av att utveckla samverkan.....	23
4.10	Uppföljning och utvärdering av åtgärderna.....	23
4.11	Kommunens arbete med våld i nära relationer.....	23
4.12	Hedersrelaterat våld och förtryck.....	24
4.13	Nya problem och målgrupper.....	25
4.14	Centrum mot våld i nära relation (CMV).....	26
4.14.1	Brister i kompetens inom öppenvården om vissa målgrupper.....	27
4.14.2	Bristande samverkan med Regionen.....	28
4.14.3	CMV:s arbete med hedersrelaterat våld och förtryck.....	28
4.15	Kommunens våldspreventiva arbete.....	28
4.15.1	Stadsdelsutveckling och prioriterade stadsdelar.....	29
4.15.2	Förebygga våldbejakande extremism och gängkriminalitet.....	29
4.15.3	Segregation som problem.....	30
4.15.4	Projekttrötthet och bristande långsiktighet.....	30
4.15.5	Aspekter som påverkar grundförutsättningar för ett långsiktigt våldspreventivt arbete.....	31
4.15.6	Systematisk uppföljning av insatser.....	32
4.15.7	En kommun fri från våld, Mentorerna i våldsprevention och Agera tillsammans.....	32
4.15.8	Implementeringsproblem och vikten av att jobba med våldsprevention.....	33
4.15.9	Vikten av kommunikation i det våldspreventiva arbetet.....	34
4.15.10	Kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	34
4.15.11	Vikten av tidiga insatser mot hedernormer.....	35
4.15.12	Vad funkar bra och mindre bra i arbetet med HRV.....	36
4.15.13	Risken med att peka ut problemområden och problemskolor.....	36
4.15.14	Utvecklingsmöjligheter.....	36
4.16	Kommunens arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning.....	37
4.16.1	Riktade insatser till gruppen med funktionsnedsättning.....	37
4.17	Regionen.....	38
4.17.1	Regionens förebyggande arbete.....	39
4.17.2	Svårigheten med att få en heltäckande bild av utsattheten.....	39
4.17.3	Dubbelt utsatta.....	40
4.17.4	Samverkan mellan Regionen och andra aktörer.....	42
4.17.5	Mandat.....	42
4.18	Kvinnohuset.....	42

4.18.1	Revor i samhället	43
4.18.2	Gränser för Kvinnojourens arbete.....	44
4.18.3	Samverkan mellan kvinnohuset och andra aktörer	44
4.18.4	Nolltolerans mot våld och behovet av tidiga insatser	45
4.18.5	Penningpåsar och tajta budgetar	45
4.18.6	Oro för en jämställdhet på tillbakagång	46
4.18.7	Grupper i behov av mer insatser och stöd.....	47
4.19	Mimer – Allmännyttan.....	47
4.19.1	Vräkningsförebyggande arbete	47
4.19.2	Samverkan mellan Mimer och andra aktörer.....	48
4.19.3	Mimers arbete att skapa ökad trygghet för äldre.....	49
4.19.4	Utmaningar i arbetet med att skapa ett hållbart och tryggt Västerås	49
4.19.5	Mimers arbete med våld i nära relation	50
4.19.6	Behov av utveckling	50
5	VÄSTERÅS I STATISTIKEN ÖVER ANMÄLDA BROTT OCH I DEN NATIONELLA TRYGGHETSUNDERSÖKNINGEN	51
5.1	Avslutande reflektion kring våldsbrott i Västerås.....	53
5.1.1	Grov kvinnofridskränkning.....	53
5.1.2	Personrån	55
6	UNGDOMAR OCH UNGAS VUXNAS ERFARENHETER AV VÅLD OCH KRÄNKNINGAR	56
6.1	Andelen utsatta för fysiskt våld av en tidigare partner	56
6.2	Andelen utsatta för fysiskt våld av någon familjemedlem eller någon vän/kompis/bekant	57
6.3	Könsskillnader i utsatthet för våld	57
6.4	Erfarenheter av hedersnormer	57
7	HUR KAN INSATSER OCH ÅTGÄRDER UTVECKLAS – SAMMANFATTNING OCH NÅGRA CENTRALA SLUTSATSER.....	59
7.1	Polisen.....	62
7.2	VIR-enheten.....	63
7.3	Centrum mot våld	63
7.4	Förebyggarcentrum	64
7.5	Hedersrelaterat våld och förtryck.....	64
7.6	Vård- och omsorgsförvaltningen	65
7.7	Regionen	65
7.8	Kvinnohuset	66
7.9	Mimer.....	66
7.10	Slutsatser i punktform	67
7.11	Västerås stads förslag på insatser i punktform.....	68

REFERENSER 71

Sammanfattning

Syftet med denna kartläggning har varit att genomlysna det arbete som Västerås stad bedriver på området våld, dvs. våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Kartläggningen fångar verksamheternas bild av nuläget samt hur insatser och åtgärder kan utvecklas. Två frågor i fokus: Hur väl fungerar gjorda insatser? Hur ser förekomsten av trakasserier, hot och våld ut? En överordnad del av uppdraget har handlat om att fånga eventuella problem och grupper som inte uppmärksammats med nuvarande insatser. Empiri har inhämtats genom en kombination av olika källmaterial och datainsamlingsmetoder. För att besvara frågorna kring insatser, verksamhetens bild av nuläget och hur insatser och åtgärder kan utvecklas kombinerades dokumentstudier, deltagandeobservationer och kvalitativa intervjuer med representanter för Polisen, socialtjänstens enhet för våld i nära relation, socialtjänstens öppenvård (Centrum mot våld,) Förebyggarcentrum, Vård- och omsorgsförvaltningen, utvecklare hedersrelaterat våld och förtryck Barn- och utbildningsförvaltningen, Regionen, Kvinnohuset och bostadsbolaget Mimer.

Resultaten visar att det bedrivs ett målinriktat förebyggande arbete i Västerås för ökad trygghet, stöd och insatser för våldsutsatta och behandlingsinsatser för förövare. Samverkan mellan flera olika aktörer utgör ett centralt tema i resultaten från intervjuerna. Samtidigt som det lyfts många goda exempel på samverkan finns det ett behov av att utveckla samverkan med exempelvis Regionen. Bristande samverkan med Regionen beskrivs av flera aktörer, exempelvis Polisen och Socialtjänsten. Även Regionen ser ett behov av ökad samverkan med dessa aktörer. De metoder som används i det förebyggande arbetet med fokus på kränkningar, hot och våld är i många fall beprövade och utvärderade på nationell nivå. Även om det förekommer exempel på uppföljning och utvärderingar av gjorda insatser är dessa få. Det finns därmed utrymme för att utveckla uppföljning och utvärdering av genomförda insatser inom staden. Detta skulle kunna bidra till ökad kunskap om insatsernas effekter och förändringspotential och därmed till ökad evidens.

Utifrån intervjuerna kan ett antal slutsatser dras om nya fenomen, problem och grupper där det saknas kunskap och för vilka det finns behov av åtgärder.

- Kunskaperna om unga, äldre (80+), personer med funktionsnedsättning samt HBTQIA + personers utsatthet för våld i nära relationer behöver öka och arbetet med att anpassa insatser till dessa kunskaper behöver utvecklas.
- Kunskaperna om personer med funktionsnedsättning och HBTQIA + personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck behöver öka och arbetet med att anpassa insatser till dessa kunskaper behöver utvecklas.

För att besvara frågeställningen om förekomsten av trakasserier, hot och våld har den offentliga statistiken analyserats. Utvecklingen i Västerås jämförs med utvecklingen i Gävle och Eskilstuna. Generellt minskar antalet anmälda våldsbrott i samtliga tre städer under en 10-årsperiod. I Västerås ligger våldsbrottsligheten på en jämförbar nivå med Gävle, lägre än i Eskilstuna och i vissa fall lägre än riket som helhet. Det finns två undantag från denna mer positiva beskrivning där Västerås sticker ut. Västerås har en högre rapporterad brottslighet när gäller grov kvinnofridskränkning och personrån.

För att komplettera den bild som erhöles av den statistiska jämförelsen genomfördes en enkät med personer mellan 16 och 30 år i Västerås. Enkäten fokuserade på gruppens erfarenheter av våld i nära relationer, våld från okänd och förekomsten av hedersnormer. I resultatet framträdde våld i ungas parrelationer och våld i nära relationer som reella problem. I denna rapport sammanfattas resultaten av statistiken över förekomsten av trakasserier, hot och våld av utrymmesskal. Ett fördjupat svar på denna frågeställning redovisas i rapporten *Förekomsten av våld och kränkningar i Västerås: En kartläggning del 2*.

1 Inledning

Vid årsskiftet 2020/2021 kontaktade Västerås stad professor Jonas Stier vid Mälardalens universitet med en förfrågan om att genomföra en kartläggning och nulägesbild av förekomsten av våld i Västerås. Målsättningen var att kartläggningen och nulägesbilden skulle kunna bidra till ett bättre och mer systematiskt sätt att följa upp stadens arbete över tid i ljuset av regeringens uppsatta mål om att allt våld ska upphöra (En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Skr. 2016/17:10). Denna rapport redovisar resultatet av detta uppdrag.

1.1 Problemområde, syfte och frågeställningar

Regeringen beslutade år 2016 om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Fokus i strategin är att stärka skyddet för våldsutsatta och öka mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är en del av regeringens jämställdhetspolitik och kopplad till jämställdhetsmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Mot denna bakgrund finns ett behov av en nulägesbild av våldsutsattheten i Västerås stad. Det finns också ett behov av att kartlägga vilka insatser som erbjuds för de våldsutsatta och våldsutövarna samt kartlägga hur det våldspreventiva arbetet bedrivs.

Mälardalens universitets roll har varit att genomföra en kartläggning och beskriva en nulägesbild av förekomsten av våld, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i Västerås.

Frågor som Västerås stad är intresserade av att få besvarade är:

- Hur ser förekomsten av trakasserier, hot och våld ut?
- Hur väl fungerar gjorda insatser?
- Verksamheternas bild av nuläget?

- Hur kan insatser och åtgärder utvecklas?

1.2 Bakgrund

Våld kan anta olika former såsom fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld materiellt våld, ekonomiskt våld och latent våld. De gemensamma nämnarna av dessa olika former av våld är makt och kontroll. Enligt Isdals (2017, s.III) definition är våld i generell mening:

[...] varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill.

I Isdals definition framstår våldet som mångdimensionellt. Det handlar således inte enbart om att våldet orsakar fysiskt lidande utan maktaspekten och kontrollen tydliggörs. Våld kan användas för att skrämja och kontrollera. Våldshandlingen kan få den som utsätts att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något denne vill.

Att med en precis siffra fånga hur utbrett våld är i allmänhet är komplicerat då mörkertalet är stort då många former av våld inte anmäls och lagförs.

1.2.1 Könrelaterat våld och mäns våld mot kvinnor

Till Isdals allmänna definition av våld kan könrelaterat våld lyftas ut som en specifik form av våld. Det könrelaterade våldet drabbar främst kvinnor då 90–95 procent av förövarna är män. Könsbaserat våld handlar således i stor utsträckning om mäns våld mot kvinnor. Förenta nationen (FN) definierar mäns våld mot kvinnor som:

varje könrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.

I det könrelaterade våldet är våld i nära relation benämningen på våld riktat mot individen och där förövaren är en tidigare eller nuvarande partner. Till det kommer våld mellan förälder och barn och barn mot förälder. Mörkertalet när det gäller mäns våld mot kvinnor är stort och förklaringen till det höga mörkertalet är att våldet ofta sker i hemmet bakom stängda dörrar. När det gäller barns erfarenhet av våld i nära relationer uppskattade Brå år 2014 att uppemot

150 000 barn i Sverige levde tillsammans med en förälder som blivit misshandlad av den andra föräldern. Under 2020 uppskattas omkring 210 000 barn leva i hem där det förekommer olika typer av våld.

1.2.2 Hedersrelaterat våld och förtryck som en form av könsrelaterat våld

Ytterligare en form av könsrelaterat våld utgörs av hedersrelaterat våld och förtryck. Enligt FN definieras heder som en del av en traditionell familjeideologi som ställer upp villkor för kvinnors sexualitet och familjeroll. (“Ämnesguider om hedersrelaterat våld och förtryck”) De individer som genom sina handlingar och uttryckssätt inte följer dessa regler och krav kan bli bestraffade. Som exempel på handlingar som bryter med hedersnormer nämns bland annat sex före äktenskapet, otrohet och att umgås med ”fel” person. Detta våld och förtryck leder till begräsningar av individens handlingsutrymme och kan inkludera tvångsäktenskap, könsstympning och andra begräsningar kring kvinnors sexuella attityder. Studier visar dock att även pojkar kan drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck. (Darvishpour, 2021; Schlytter & Rexvid, 2016).

Gemensamt för de handlingar som bryter mot gällande normer är att de riskerar att dra skam över familjen/släkten. Genom att bestraffa den som bryter mot rådande normer återfår familjen/släkten den förlorade hedern. Våldet utövas som regel av en eller flera familjemedlemmar, släktingar eller någon med koppling till familjen. Detta våld skiljer sig på så vis att våldet är kollektivt sanktionerat. Den kollektiva karaktären gör gränsdragningen mellan offer och förövare otvetydig. Den som medverkar i hedervåld och förtryck kan känna sig tvingad att sätta familjens heder över individens. Hedersrelaterat våld och förtryck återfinns inom många olika religioner och kulturer och kan således inte kopplas till en specifik religion eller kultur. Tidigare forskning visar att det finns en koppling mellan hedersrelaterat våld och förtryck och religiositet (NCK-rapport 2010:1). Dock är det inte klarlagt vilken sorts koppling som finns mellan heder och religiositet. Maria Carbin har i avhandlingen *Mellan tystnad och tal: Flickor och hedersvåld i svensk offentlig politik* (2010) avvisat kopplingen mellan en viss religion och heder och argumenterar att det förekommer i olika religioner såsom islam, kristendom och judendom etcetera. Även Darvishpour avvisar kopplingen mellan våld och vissa specifika religioner (Darvishpour i Darvishpour & Westin red. 2021).

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) definieras hedersrelaterat våld och förtryck på följande sätt:

Hedersrelaterat våld och förtryck har, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb, giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor (Skr. 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer).

År 2017 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck i det svenska samhället. Socialstyrelsens kartläggning från 2019 visade dock att det förelåg svårigheter att slå fast hur utbredd problematiken var. Den förklaring Socialstyrelsen gav var att de granskade underlagen operationaliserade hedersrelaterat våld och förtryck på olika sätt och att olika metoder hade använts för att studera förekomsten av problemet. En tänkbar förklaring till dessa olikheter var att det inom forskarsamhället råder delade meningar om hur hedersrelaterat våld och förtryck bör förklaras, definieras och slutligen operationaliseras (jmf. Baianstovu et al., 2019; Ghadimi och Gunnarsson, 2019; Schlytter & Rexvid, 2016; Darvishpour & Lahdenperä, 2014).

1.2.3 Våldet som samhällsproblem och ett socialt problem

Gemensamt för de olika ingångarna till våld är att de utgår från antagandet att våldet är ett mönster av handlingar som begås i ett kontinuum från mer subtila handlingar till grova brott. Oavsett hur relationen mellan offer och gärningsperson ser ut utgör våld en av vår tids viktigaste samhällsfrågor, samhällsproblem och sociala problem. Att våld är en viktig samhällsfråga framgår bland annat genom regeringens uttalande om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel

(<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/> hämtad 2021-09-07).

Att våld, och specifikt könsrelaterat våld och mäns våld mot kvinnor, utgör ett allvarligt samhällsproblem befast bland annat av de samhällsekonomiska effekter som följer av våldet. I Sverige uppskattade Socialstyrelsen år 2006 att samhällskostnaden för mäns våld mot kvinnor i nära relationer uppgick till omkring tre miljarder kronor. Tas kostnaderna för könsrelaterat våld såsom olaga hot, våldtäkt och stalkning från en okänd gärningsman med i beräkningen antogs prislappen uppgå till det dubbla (Socialstyrelsen, 2006).

Effekterna av det könsrelaterade våldet kan delas in i direkta och indirekta. Till det direkta konsekvenserna räknas bland annat utgifter för sjukvårdsinsatser och lagföring. De indirekta konsekvenserna drabbar individen och är betydligt mer komplexa att fånga i exakta siffror. European Institute for Gender Equality (2014, kap. 13) listar följande direkta och indirekta konsekvenser av könsrelaterat våld:

- ekonomiska produktionsförluster
- kostnader för hälsa/ohälsa
- kostnader relaterade till rättsväsende och rättsprocesser
- kostnader för det sociala välfärdssystemet
- personliga kostnader för den våldsutsatta
- kostnader för specialiserade verksamheter och satsningar (skyddade boenden, kvinnojourverksamhet, stödtelefoner med mera)
- svårsmätbara kostnader som förlorad livskvalitet eller ökad otrygghet och rädsla.

I rapporten (a.a., s 115) dras slutsatsen att de direkta och indirekta konsekvenserna av våld i nära relationer och könsbaserat våld kan minskas genom att samhällets resurser läggs på preventiva insatser och på att utveckla verksamheter med specialkunskap om problemet.

2 Datainsamlingsmetoder

I kartläggningen kombinerades olika datainsamlingsmetoder genom så kallad flermetodsansats (jmf. Bryman 2018, del IV).

2.1 Observationer och intervjuer

För att kartlägga verksamhetens bild av nuläget, hur nuvarande insatser fungerar och frågan om möjligheter till utveckling av befintliga insatser genomfördes sex deltagande observationer i en kommunal processutvecklingsgrupp för våldsprevention (PUG) och elva semistrukturerade intervjuer.

2.1.1 Presentation av intervjupersonerna och representerade enheter

Polisen: Kommunpoliserna Anders Hedström och Christer Öhlund med ansvar för det strategiska brottsförebyggande arbetet, som omfattar trygghet, säkerhet och brottsförebyggande åtgärder i Västerås.

Socialtjänsten Våld i nära relationer (VIR-enheten): enhetschef Cecilia Andersson.

Socialtjänsten Öppenvården: Azita Iranipour, enhetschef för Individ- och familjeförvaltningen öppenvård råd och stöd.

Socialtjänsten Vård- och omsorgsförvaltningen: Heléne Karlsson, strateg vid Vård- och omsorgsförvaltningen.

Förebyggarcentrum: Karin Sällberg och Ditte Lundberg.

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV): Issis Melin, utvecklare Hedersrelaterat våld och förtryck, forskning och skolutveckling, Barn- och utbildningsförvaltningen.

Regionen: Jenny Freed, samordnare Våld i nära relation.

Kvinnohuset: Elin Hedén, verksamhetsansvarig Föreningen Kvinnohuset i Västerås.

Allmännyttan: Helen Sundin, chef Bosociala enheten, Mimer

2.2 Brottsutvecklingen de senaste tio åren i Västerås

För att kartlägga förekomsten av våld, hot och trakasserier i Västerås jämfördes brottsutvecklingen i Västerås med utvecklingen i Eskilstuna och Gävle. Verkar brottsligheten ligga på en hög eller låg nivå? Ofta är det bättre att redovisa siffror som går att jämföra med något annat, i det här fallet statistiken för Västerås med några andra kommuner.

Uppgifter har även hämtats från Brås nationella trygghetsundersökning (NTU) där ett stort antal personer besvarat frågan om utsatthet för brott, otrygghet och förtroende för rättsväsendet.

Som för anmälningssstatistiken har en jämförelse redovisats mellan Västerås, Eskilstuna och Gävle. Skälet till att Eskilstuna valdes som referensstad var för det första att det är en närliggande och därmed känd stad som västeråsbor har lätt att relatera till. Det andra skälet är att universitetet har sina lokaler både i Västerås och Eskilstuna, och det faller sig därför naturligt att i olika sammanhang beakta de båda kommunerna.

Gävle valdes ut som ytterligare referens eftersom kommunen har lagt ner en hel del arbete på att genomföra olika våldspreventiva projekt. Det fanns därför en tanke att det möjligen skulle ha kunnat slå igenom i statistiken. Det är dock många faktorer som påverkar brottsutvecklingen och därför får man inte ha för stor tilltro till att olika projekt får ett statistiskt genomslag. Folkmängden (101 728) ligger i linje med Eskilstuna, vilket är ytterligare ett skäl till att Gävle fungerar som referens.

2.3 Enkätundersökning

För att fånga en nulägesbild av våldsutsattheten i Västerås genomförde Västerås stad en enkätundersökning bland 16–30-åringar i staden med fokus på att kartlägga erfarenheter av fysiskt och verbalt våld i nära relationer. Enkäten är beställd av Västerås stad och datainsamlingen är genomförd av extern utförare. Mälardalens universitet har fungerat som metodstöd i att ta fram enkäten och sammanställt det statistiska underlaget. Enkäten presenteras i Kartlägningsrapport 2 – Våld bland unga i Västerås.

Enkätstudien genomfördes på de kommunala gymnasieskolorna i Västerås (n=1226) och genom att enkäten skickades ut till ett urval av 3000 unga vuxna i åldersgruppen 19–30 år (n=935). I den föreliggande kartläggningen utgör samtliga källor det empiriska underlaget för rapporten. Enkätstudien presenteras i sammanfattande form.

Den läsaren som vill få en mer djupgående beskrivning av den jämförande statistiken och enkäten hänvisas till rapporten *Förekomsten av våld och kränkningar i Västerås: En kartläggning delrapport 2*.

2.4 Metodologiska begränsningar

All forskning är förenad med en uppsättning begränsningar. Observationerna och intervjuerna presenteras i sammanfattande form. Citat används endast i undantagsfall för att understryka vissa poänger av det mer generella som framkommer.

2.4.1 Metodologiska begränsningar i den jämförande analysen

För att jämförelsen ska vara rättvis räknas antalet brott per 100 000 invånare, vilket är en erkänd beräkningsmetod och som framgår direkt av Brås statistik över anmälda brott. För att minska att beroendet av enstaka år och rena tillfälligheter kan påverka antalet anmälningar, tar den statistiska jämförelsen med anmälningsstatistik sikte på en tioårsperiod.

Västerås har en något större folkmängd (152 744) jämfört med Eskilstuna (106 229). Båda är industristäder, men medan Västerås i hög grad präglas av ingenjörer är Eskilstuna en mer renodlad arbetarstad. En inte orimlig utgångspunkt är därför att den anmälda våldsbrottsligheten – ”blue collar-crime” – kan vara något högre i Eskilstuna än i Västerås.

För att ett brott ska registreras hos polisen förutsätts att det anmäls. Benägenheten att anmäla skiljer sig avsevärt mellan olika brott. Vissa anmälningar motiveras av att det krävs för att få ut ersättning från försäkringar. En hämmande effekt att anmäla är om gärningsperson och offer känner varandra. Inte minst gäller det för våld i nära relationer. Tröskeln för att anmäla är lägre om gärningspersonen är okänd.

De brister som föreligger med att använda anmälningsstatistik som ett mått för brottsutvecklingen går även igen med enkätundersökningar om utsatthet för våld. Även om steget att besvara en enkätfråga är mindre än att göra en polisanmälan, kan den enskilde tveka inför frågor som uppfattas som känsliga. Inte minst gäller det den typ av frågor om våld i nära relationer som den aktuella enkäten från Västerås stad tar sikte på.

2.4.2 Metodologiska begränsningar i enkätstudien

En av flera begränsningar i enkäten är att den inte fångar erfarenheterna av sexuellt våld och ekonomiskt våld. En annan begränsning handlar om hedersnormer och hedersförtryck. Frågor om hedersnormer och hedersförtryck är i sig komplex (Darvishpour, 2021; Darvishpour & Lahdenperä, 2014). Tidigare kartläggningar visar att problemet drabbar många barn och unga i det svenska samhället (Baianstovu 2017; Strid, Enelo et al., 2018; Baianstovu et al., 2019; Bruno & Darvishpour, 2020; Schlytter & Rexvid, 2016). I denna enkät har vi i möjligaste mån valt att hämta inspiration från hur hedersnormer och förtryck undersökts i tidigare studier. Den bild som fångas är på inget sätt heltäckande gällande heder men kan ge en fingervisning om de förväntningar som finns från familjen på individen när det gäller sex före äktenskap, heteronormativa förväntningar, upplevelser av förväntningar på vem individen får eller bör umgås med, med mera.

En viss försiktighet bör vidtas när frågorna i enkäten tolkas. Det inte är klarlagt om eleverna på gymnasiet tolkat frågorna på samma sätt. I relation till frågan om makt i enkäten är detta en begränsning. Erfarenheten av att bli tvingad att göra något mot sin vilja eller tvingas till att avstå från att göra något som individen

vill göra kan handla om att vissa elever upplever sig tvingade att ställa upp på sexuella handlingar mot sin vilja medan andra känner sig tvingade att hjälpa till med hushållssysslor. Frågans karaktär gör det vidare svårt att uttala sig om det handlar om att dessa former av maktutövning praktiserats av en nuvarande eller tidigare partner eller familjemedlem, släkting eller kompis, vän eller bekant.

3 Verksamheternas bild av nuläget

I detta avsnitt presenteras *Verksamheternas bild av nuläget*. Resultaten bygger på information som inhämtats från deltagande observationer och intervjuer med representanter från Västerås stad, polisen, regionen, bostadsbolaget Mimer och Föreningen Kvinnohuset i Västerås. Vad som blir tydligt i beskrivningarna av situationen är att pandemin i olika grad påverkat verksamheternas arbete.

3.1 Polisens bild av nulägesbild

Kommunpolisens uppgift är att vara ett kitt mellan polisen och Västerås stad. För staden är kommunpolisen en första kontakt in i polisorganisationen. Polisen ser alkohol och droger som den viktigaste orsaksförklaringen till våld i staden.

Under pandemin har våldet i offentlig miljö minskat. Enligt polisen har det att göra med restriktionerna som inneburit begränsade öppettider på barer och uteställen där det förekommer alkoholservering. Farhågorna i inledningen av pandemin var att våld i nära relationer skulle öka. Enligt polisen rapporterade också socialtjänsten ett ökat inflöde av denna typ av ärenden i pandemins inledande skede.

Enligt polisen har farhågor att våld i nära relationer skulle öka under pandemin inte bekräftats. Därmed inte sagt att våld i nära relationer minskat under pandemin. I relation till denna våldsform finns det alltid en risk med ett ökat mörkertal. Det är lätt att hitta enkla förklaringar och polisen efterlyser en djupare analys när pandemin väl är över. Den nulägesbild som polisen beskriver är ett normaltillstånd med kontroll över det som händer i den yttre miljön.

3.2 Socialtjänstens Våld i nära relationer- enhetens bild av nuläget

VIR-enheten (våld i nära relation enheten) primära uppgift är att utreda hotbilden och behovet av skydd samt placering på skyddat boende när det gäller våld i nära relationer. Enligt Socialtjänstlagen ska alla barn utredas då det finns misstanke om våld i nära relation. I de fall det primära bekymret misstänks vara våld mellan föräldrar eller då det finns misstanke om att en av eller båda föräldrarna använder våld riktat mot barn handläggs detta av enheten.

Initialt fanns en oro för att våld i nära relationer skulle öka som en effekt av pandemin. Runt årsskiftet 2020/2021 ökade också ärendeingång till enheten. Detta var dock inget som höll i sig utan den återgick till en tidigare nivå.

3.3 Förebyggarcentrums bild av nuläget

Under COVID-19 pandemin har det varit svårt att bedriva det ordinarie våldpreventiva arbetet. Det innebär till exempel svårigheter med att bedriva förebyggande våldsprevention och att genomföra ett strukturerat manualbaserat våldpreventivt program. Insatser inom programmet Mentor i våldsprevention (MVP) är i hög grad beroende av möten med andra för möjligheterna till diskussion i grupp kring exempelvis genusnormer. Dessa har fått ställas in som en följd av att personalen och gymnasieeleverna har jobbat hemifrån.

3.3.1 Förebyggarcentrums syn på pandemins för- och nackdelar

Pandemin har fört med sig både för- och nackdelar. Under den akuta fasen av pandemin hjälpte verksamheten till med att tillverka skyddsutrustning till andra kommunala verksamheter. När detta behov minskade frigjordes tid för reflektion över verksamheten, tid att förverkliga tidigare idéer och jobba mer fokuserat med de behov av utveckling som tidigare identifierats.

Jag har fått ett utredningsuppdrag. Jag ska göra Barnkonsekvensanalys för förvaltningen. [...] Vi ska göra en kartläggning kring det brottsförebyggande arbetet med fokus på vad mer vi kan göra för att bli effektivare. [...] Det är sådant

vi pratat om men inte riktigt hunnit med. Och nu har vi liksom hunnit samla ihop det inre arbetet på något sätt (Karin Sällberg).

Pandemin verkar, förutom att ha skapat tid att förverkliga idéer som diskuterats en längre tid, även bidragit till ökad tillgänglighet kollegor emellan.

3.4 Centrum mot vålds (CMV) bild av nuläget

Den nulägesbild som öppenvården ger av nuläget är ett relativt normalläge. Det finns inget oroad som direkt sticker ut.

3.5 Vård- och omsorgsförvaltningens bild av nuläget

Under pandemin har fokus varit på vaccinationer och att hålla smittspridningen nere. Nulägesbilden inom Vård- och omsorgsförvaltningen beskrivs som ett relativt normalläge. Det finns inget oroad som direkt sticker ut.

3.6 Regionens bild av nuläget

Regionen rapporterar ingen synbar förändring när det gäller ärenden som rör våld i nära relationer under pandemin. Det finns dock en del osäkerhet då någon statistik över antalet ärenden som rör våld i nära relationer inte förs inom Regionen.

Det finns en rädsla för att pandemin ska leda till ökande psykisk ohälsa och ökad alkoholkonsumtion vilket ökar våld i nära relationer. Det finns farhågor att problem synliggörs först när samhället går tillbaka till ett normaltillstånd.

3.7 Föreningen Kvinnohuset Västerås bild av nuläget

Kvinnohuset består av kvinnojouren och tjejjouren som ger råd och stöd till våldsutsatta kvinnor och tjejer. De beskriver en oro för att pandemin ökat våldet

i nära relationer och därmed kvinnors utsatthet. Även om de inte ser att fler kvinnor sökt kvinnojouren eller tjejjouren under pandemin upplever de utsattheten som värre.

Samverkan med socialtjänstens VIR-enhet fungerar bra, men har drabbats negativt av pandemin. Kvinnohuset ser ett behov av fysiska träffar med socialtjänsten för att reda ut situationer som uppstår och för att underhålla samverkan.

3.7.1 Mimers bild av nuläget

Coronapandemin har gjort att många av de ordinarie trygghetsskapande åtgärderna fått ställas in. Detta antas ha påverkat tryggheten bland de boende negativt. Mimer uppger att den uteslutande främsta förklaringen till att otryggheten ökar kan kopplas till en allt synligare narkotikaproblematik och en mer öppen drogförsäljning. Här beskrivs utvecklingen som eskalerande under senaste tre åren. Detta ökar även oro bland bovärdarna och de boende.

3.8 Slutsatser verksamheternas bild av nuläget

Datainsamlingen genomfördes under början av 2021, med andra ord under pandemins mest intensiva fas. Vad som blir tydligt i beskrivningarna av situationen är att pandemin i olika grad påverkat verksamheternas arbete.

Polisen beskriver att våldsbrotten generellt minskat under pandemin. En bidragande orsaksförklaring till denna utveckling är att restriktionerna minskat alkoholförtäringen på offentliga platser. Polisen kände initialt en oro för att pandemin skulle leda till ökat våld i nära relation. Denna oro har inte besannats. En djupare analys om pandemins konsekvenser för våld i nära relationer efterfrågas.

Socialtjänsten rapporterade om ett ökat antal anmälningar och utredningar som rör våld i nära relationer i den initiala fasen av pandemin. Läget har stabiliserats och det råder för närvarande ett normaltillstånd inom verksamheten.

Förebyggarcentrum beskriver att delar av den ordinarie verksamhet pausats under pandemin. Även om pandemin påverkat delar av det våldspreventiva arbetet negativt finns det positiva aspekter som inte bör underskattas och som kanske i ett längre perspektiv är mer gynnsamt.

Kvinnohuset beskriver ingen dramatisk ökning av våld i nära relationer. Verksamheten uppfattar att ärendena under pandemin rör mer allvarliga former av våld. Samverkan med Socialtjänsten har påverkats negativt av pandemin.

Mimer beskriver att många av de ordinarie trygghetsskapande insatserna pausats under pandemin. En del av dessa insatser håller nu på att återstartas. Den generella trenden är att otryggheten ökat och att detta kan förklaras av synligare narkotikaproblematik och en mer öppen drogförsäljning.

4 Verksamheternas insatser

I detta avsnitt besvaras frågeställningen *Hur väl fungerar gjorda insatser?* Inom de olika verksamheterna lyfts en rad mer eller mindre strukturerade insatser och metoder fram i arbetet mot våldsbrott, i det trygghetsskapande, våldspreventiva arbetet och i arbetet med våldsutsatta. Vidare presenteras intervjupersonernas erfarenheter av utsatthet och problem samt grupper där det finns behov av mer kunskap inom verksamheterna och som inte fångas av befintliga insatser.

4.1 Polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete

I polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande uppdrag ingår ett flertal olika insatser. En viktig uppgift i detta uppdrag handlar om att följa brottsligheten och att kommunicera med det omgivande samhället. Varje dag skickar kommunpolisen ut sms, framför allt om inträffade stölder och stöldförsök. Mottagare är 500 kontaktombud, som förutsätts sprida informationen vidare. På det sättet får polisen ett stort kontaktnät och god spridning. Syftet med informationen är att öka vaksamheten, exempelvis att stölder är på gång. Fördelen med kontaktnätet är att det kan användas även i andra sammanhang där många kan behövas att mobiliseras, exempelvis när människor försvinner. Kommunpolis Christer Öhlund menar att denna metod att sprida information är i hög grad brottsförebyggande.

Effektiv Samordning för Trygghet (EST-modellen) är en viktig metod i polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. I detta arbete används det digitala hjälpmedlet Embrace. Embrace är ett verktyg för kontinuerlig kartläggning av otrygghetsskapande händelser och brott i syfte att skapa gemensamma lägesbilder samt att dokumentera samordnade insatser som riktas mot problemens orsaker samt att följa upp och utvärdera de insatser som görs. I Västerås används Embrace genom att rapportörer från kommunala förvaltningar, skolan, idrotten, fältassistenter och från det kommunala bostadsbolaget Mimer varje vecka rapporterar iakttagelser som har betydelse för

det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Som ett komplement till Embrace ingår även grannsamverkan i rapporteringssystemet.

I arbetet med att följa upp det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet har polisen veckovisa möten med förvaltningarna och det kommunala bostadsbolaget. Sammanlagt ingår sex stadsdelar i detta arbete. Den som leder mötet är en brottsförebyggande samordnare som arbetar centralt i staden. Det som framkommer av EST/Embrace är den lokala lägesbilden, hur stadsdelarna mår och vad är mest bekymmersamt. Det anses viktigt att alla aktörer har en gemensam lägesbild. Polisen förändrar den operativa inriktningen beroende på lägesbilden. Till det kommer underrättelser och anmälningar som är exklusiv information för polisen. Ofta ligger inriktningen på att motverka missbruk i centrum, förhindra källarinbrott i ett visst område, motverka problem med störande motorburen ungdom, förhindra nyrekrytering till eller att rikta in sig mot kriminella nätverk. Det kan finnas säsongsvariationer i polisens riktade insatser.

4.2 Polisens syn på hur väl dessa insatser fungerar

Enligt Christer Öhlund fungerar lägesbilsarbetet väl genom metoden Effektiv samordning för trygghet, EST/Embrace med veckoöversikter. En klar fördel som polisen lyfter är att metoderna som används underlättar samverkan med andra aktörer, men betonar samtidigt att det är viktigt att i arbetet med EST inte leder till en stigmatisering av vissa områden.

4.3 Behovet av lokala lägesbilder

Christer Öhlund sneglar på kommunpolisen i Göteborg. Där arbetar kommunpolisen nära områdespoliserna, som arbetar brottsförebyggande. I Västerås har man aldrig haft så många områdespoliser och för en kommunpolis är det lättare att arbeta med områdespoliser som hela tiden befinner sig i ett område jämfört med polisen i övrigt. Nu när Christer får tips och liknande måste han ofta dirigera informationen till andra än områdespoliser. Han tycker att det vore bra att arbeta med lokala problembilder med områdespoliser.

4.4 Samverkan

Merparten av sin tid som polis har kommunpolis Anders Hedström arbetat lokalt och sett värdet med samverkan med olika aktörer, till exempel med socialsekreterare. Han samverkar framför allt med kommunen och dess olika förvaltningar, men även med näringslivet. Styrdokumentet är samverkansöverenskommelser som upprättats mellan polisen och Västerås stad. Christer Öhlund har tidigare varit ungdomspolis, och det har färgat honom i den meningen att han förstår värdet av samverkan med andra aktörer i samhället. Han uppger att han har god kontakt med sina samverkanspartners och en bra överblick, men inte detaljkunskap över problemen. Arbetet är i hög grad brottsförebyggande.

Anders Hedström arbetar inte operativt och har därför inte någon insyn i hur insatserna fungerar i praktiken och med de antaganden som följer på respektive insats. Anders arbetar inte särskilt mycket med brottsförebyggande mot just hot och våld. I stället handlar det en hel del om stölder på handelsplatser, i köpcentrum och i bostadsområden. Det gäller även stölder och skadegörelse i bostadsområden. Kontaktpunkterna är förutom Västerås stad framför allt näringsliv och grannsamverkan.

4.5 Nya fenomen och former av våld

Enligt polisen är otrevligheter, hot och våld mot unga i sociala medier ett relativt nytt fenomen. Den åldersgrupp som är särskilt utsatt är gruppen unga i åldrarna 12–13 år. Ett fenomen som dykt upp är flickor i yngre tonåren som slåss. Det kan vara mellan 15 och 20 flickor som slåss med varandra och filmar. Här saknas det kunskaper inom Polisen om våldets orsaker och syfte.

Våldet har även ändrat karaktär där vissa former upplevs ha blivit grövre. Tidigare använde våldsverkare knytnävarna. Nu är det fler som bär kniv eller har en kniv i närheten med avsikt att använda kniv för att försvara sig. Skjutvapenvåld finns, men det var värre för några år sedan. Det är i de kriminella miljöerna som detta förekommer. Fördringsvåld bland unga är även det ett delvis nytt fenomen. Polisen vittnar om att det har skett skolrån där man fördrat människor genom att de har fått klä av sig.

Personrån

I den statistiska jämförelsen (se kapitel 5 samt rapport 2) utgör personrån ett av de anmälda brotten där Västerås har en högre brottslighet än Eskilstuna och Gävle. Ett medborgarlöfte som formulerades var att arbeta mot personrån, där unga rånar andra unga. Det hade varit stora problem med att ungdomar blev rånade på skoldatorer, framför allt när de var på väg hem från skolan. Just det problemet har dock minskat sedan skolan valde att satsa på enklare och billigare datorer. I stället riktades rånerna mot kläder, smycken och AirrPods (In-ear hörlurar). Under perioder kunde det vara flera rån i veckan i vissa områden.

Christer ser gärna att man fortsätter att arbeta på så sätt att lägga ner tid på att analysera i grupp och ha ”högt i tak”. Han menar att det är väl värt den tid och det arbete det tar i stället för att omedelbart kasta sig över ett problem. Polisen har använt sig av sociala medier och dagspress i det förebyggande arbetet. Det är inte ovanligt att polisen får motreaktioner i linje med att som människa har man rätt att röra sig hur man vill. Det som polisen vill lyfta fram är att det finns vissa risker och dessa kan man överbygga med viss möda. Ett viktigt syfte att gå ut offentligt är att medvetandegöra om brottet och få barn och vuxna att prata om rånerna och vad man kunde göra åt dem.

Det vanliga var att rånerna inte var debuten i brottslighet utan att gärningspersonerna ofta hade en historia av andra brott. Gemensamt för rånerna vara att föremålen skulle omvandlas till pengar. Pengarna från rånerna, egentligen ganska små belopp med tanke på värdet, användes till konsumtion.

Polisen undersökte om skoldatorer varit föremål för rån i Gävle, en stad som polisen ser som en jämförelseort. Det visade sig att de inte hade några sådana problem. Det var stor skillnad mellan städerna berodde enligt polisen på att det i Västerås fanns en organisation för det mottagande häleriledet.

Enligt Christer intressant metod var att polisen skulle studera hur rånerna planerades. Tanken var att göra trygghetsvandringar med en liten grupp ungdomar för att identifiera platser där rån skulle kunna förekomma. Då pandemin hindrade gemensam träff användes i stället Google maps som en grupp ungdomar individuellt fick koppla upp sig på. Via datorn gick man ner på gatumiljö för att identifiera var det fanns otrygga platser. Ofta var det lite mörkare platser innanför Cityringen som pekades ut, liksom buskage, samlingsplatser för missbrukare och stråk där man inte rör sig kvällstid.

Enligt polisens kartläggning förekommer de flesta rån i centrala Västerås under fredag och lördag kväll. Rånarna kommer ofta i mindre grupper. En insats på

förslag som kan ha förebyggande effekt på personrån är att personal i yttre tjänst ska prata med ungdomar som är ute på stan. Filosofin bakom denna insats är att ungdomarna ska förstå att polisen har koll på gruppen samtidigt som ungdomarna får tillfälle att prata med en trevlig polis. Förutom att det skulle kunna avstyra ett eller annat rån skulle det öka tilliten till polisen. Denna idé har inte förverkligats eftersom polisen har haft för mycket att göra.

4.6 Unga som begår brott

En grupp som polisen upplever kräver en hel del resurser är gruppen unga vuxna mellan 18–29 år. Problem som har pågått en tid har en tendens att i denna ålder accelerera och bli grövre brottslighet. Det finns även växande problem med 10–12-åringar som ”springer ärenden” åt kriminella. Kriminella binder de unga till sig. I stället för familjen blir de kriminella då viktiga personer som ger de unga bekräftelse.

Polisen ser det som en nackdel att förvaltningarna i hög grad är verksamma enbart under kontorstid. Polisen understryker betydelsen av att agera tidigt så att unga inte dras in i kriminalitet.

Enligt Anders har dock samarbetet och samverkan förbättrats mellan olika aktörer. Nu försöker man hitta lösningar. Han har ett mycket bra samarbete med Västerås stad där polisen ofta får gehör för olika förslag.

4.7 Ökande otrygghet

Den psykiska ohälsan i samhället har blivit mer problematisk och inom polisen märks det tydligt genom en ökad begäran om handräckningar. Den ökande psykiska ohälsan i samhället kan leda till att andra i omgivningen påverkas i sin känsla av trygghet. Det har alltså inte så mycket med kriminalitet att göra utan att de med psykisk ohälsa skapar en känsla av otrygghet.

Anders menar att begreppet trygghet handlar om känslor, den subjektiva uppfattningen som inte behöver ha särskilt mycket med den faktiska verkligheten att göra. Säkerhet är ett rent objektiva konstaterande om säkerheten för om ett brott kan inträffa. Bilden av vad som händer i samhället är skev.

Polisen kan skapa otrygghet och förstärka den uppfattningen genom att bekräfta bilden av hög brottslighet. Att informera på rätt sätt är en svår konst.

4.8 Brist på personal

Anders uttrycker att han kan komma med förslag och synpunkter på hur arbetet kan och bör bedrivas för att jobba med att öka tryggheten i Västerås. En brist som Anders lyfter fram är dock att det saknas personalresurser. I sin roll som kommunpolis har han inte de resurser som behövs för att komma till rätta med våldet. Med mer resurser skulle det kontaktskapande, trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet kunna utvecklas. En brist är att det är så få poliser på fältet. I den särskilda funktionen som områdespolis, arbetar endast fyra personer. Rekrytering pågår för att öka antalet. De är alltför få för att kunna arbeta kontaktskapande och långsiktigt.

Exempelvis i fråga om våld i nära relationer kan en lokal polis som är närvarande ringa på dörren och vara allmänt tillgänglig. Med ökad lokal närvaro skulle polisen kunna arbeta mer förebyggande. ”Närmare medborgarna”, var en av parollerna för den nya polisorganisationen. Enligt Anders har detta löfte inte infriats.

Anders anser att han i sin roll som kommunpolis kan påverka mycket av det arbete som bedrivs och att det finns vissa aspekter som gör arbetet framgångsrikt. Kommunpolisen skulle kunna få större påverkan om mer resurser lades ner på områdespolisen. Det skulle även ge en bättre och tydligare bild över den lokala situationen.

4.9 Behov av utbildning och att utveckla samverkan

Enligt Christer finns det ett utbildningsbehov inom polisen kring det brottsförebyggande arbetet. Det finns utmaningar inom kåren eftersom det är svårt att locka fler inom polisen att arbeta med brottsförebyggande arbete. Det är därför viktigt hur det brottsförebyggande arbetet omnämns eller ”förpackas” inom poliskåren. Ett hinder inom polisen är dock att det inte är populärt att

arbete brottsförebyggande. Många poliser ser fördelar med andra delar av polisyrket som det dynamiska arbetet i yttre tjänst. Från myndighetens sida får ofta det långsiktiga förebyggande arbetet stryka på foten när det blir brister i bemanningen. Christer understryker även att det inom polisen finns ett behov av mer kunskaper om vissa grupper. En tolkning är att det saknas kulturella kunskaper inom polisen. Det kan exempelvis handla om synen på heder, status, språk, seder och bruk inom ungdomsgrupper.

4.9.1 Behovet av att utveckla samverkan

Polisen efterfrågar mer samverkan med Regionen för att kunna möta den psykiska ohälsan. Regionen har här en viktig roll att spela i det trygghetsskapande arbetet. Polisen ser ett behov av mer uppsökande arbete utfört av Regionen som ett led i att skapa trygghet och minska behovet av handräckning vid psykisk ohälsa.

4.10 Uppföljning och utvärdering av åtgärderna

I polisens arbete med insatser mot personrån pågår ett uppföljningsarbete. Tanken är att polisen ska undersöka hur anmälningarna förändras och om detta kan kopplas samman med vidtagna åtgärder. En fråga som försvårar denna analys är hur mycket förändringen beror på pandemin respektive de förebyggande åtgärderna. En mer fullständig utvärdering kommer att genomföras.

4.11 Kommunens arbete med våld i nära relationer

Kommunen arbetar med en rad olika insatser när det gäller våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. I kommunal regi

bedrivs myndighetsutövning där förekomst av hot och utsattas skyddsbehov utreds. Vidare erbjuds frivilliga stöd- och hjälpinsatser för våldsutsatta, behandlingsinsatser för förövare och våldspreventiva insatser på universell-, selektiv- och indikativ nivå samt insatser av mer situationell karaktär.

Målgruppen för VIR-enhetens insatser är vuxna och barn, som blir utsatta för våld i nära relation samt personer som utsätter andra för våld i nära relation. VIR-enhetens insatser är inte våldspreventiva utan arbete bedrivs när våldet väl är ett faktum. Däremot kan de insatser som erbjuds våldsutövarna leda till att våldet upphör. Ett återkommande problem är att när det föreligger våld i nära relationer behöver beslut fattas på basis av begränsad information. Behovet av skydd styr den akuta insatsen.

4.12 Hedersrelaterat våld och förtryck

Statistik från socialtjänsten i Västerås visar att ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck ökat kraftigt mellan åren 2017 och 2019. Under 2017 kategoriserades 7 ärenden som hedersärenden jämfört med 2018 då 59 ärenden kategoriserades som hedersärenden. En uppskattning baserat på januari till augusti 2019 visade på mer än 85 ärenden med orsakskod heder för 2019 (se tabell nedan). En förklaring till denna ökning kan sökas i en förändrad syn på och ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck i samhället i stort och specifikt inom socialtjänsten. Cecilia beskriver hur samhället och socialtjänsten ser på heder och våld på ett annat sätt jämfört med tidigare. Idag präglas synsättet av en större förståelse för att det är en komplex problematik.

Tabell 4.1 Antalet ärenden med aktualiseringskod heder (VIR-enheten) 2017–2019

Ålder	2017	2018	2019 jan-aug	2019 * uppskattad siffra
0–17 år	0	10	10	6
18–20 år	1	16	8	4
21+ år	6	33	37	21
Totalt	7	59	55	86

* antalet ärenden är en uppskattning baserat på antalet ärenden jan-aug 2019

Socialtjänstens VIR-enhet problematiserar den statistiska bilden som växer fram av problem på följande sätt.

Ibland ser vi inte heder initialt och andra gånger så tror man att det är heder initialt men det är något annat. Det handlar nog om att vi är bättre på att se

ärenden som våld och hedersvåld idag jämfört med för några år sedan (Cecilia Andersson).

Här framhålls att frågan om etnisk bakgrund är kontroversiell, men kunskapen på ärendenivå föreställningar och missuppfattningar om problemet avtäcks.

När vi tittar på totalen, det vill säga alla insatser som vi avslutet i år är 55 procent av alla insatser svenskar som inte har invandrabakgrund. Det gjorde mig förvånad (Cecilia).

Vad som framkommer är att det finns föreställningar om etnicitet som inte bekräftas när en sammanställning på ärendenivå genomförs.

Tittar vi på placeringar, vilket jag inte har siffror på, skulle jag tippa på att ca 80 procent har invandrabakgrund. Det beror på hur man ser det. Tittar vi på våldsutsatta så är det nog 50/50 men det kanske är grövre [i vissa grupper] och möjligheterna att få hjälp ser olika ut om man har svensk bakgrund eller har en invandrabakgrund. Där tänker jag på heder. Vi är nog ganska snabba på att kalla vissa saker för heder även om det inte är det. Vanligt ursinne som ”svenskar” håller på med kan väl även andra personer från andra kulturer ägna sig åt.

Här lyfts en rad olika förklaringar fram till dessa siffror. Det kan bland annat handla om att möjligheten och tillgången till stöd- och hjälpinsatser är ojämnt fördelade. Samhället och socialtjänsten kan vara snabba på att utifrån klientens etnicitet kategorisera problemen som heder, en form av ”kulturalisering”, även om det i grunden är samma orsaksförklaringar till våldet. Det tycks dock finnas vissa skillnader som handlar om olika traditioner:

Vissa grupper har inte traditionen av att söka hjälp och gå och prata ut om saker (Cecilia).

Oavsett typen av våld är VIR-enheten inriktad på att våldet ska upphöra. Här tydliggörs ett återkommande problem, dvs. förövarens oförmåga att ta ansvar för och erkänna våldet. Denna svårighet innebär ett hinder i det preventiva arbetet för att minska våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor.

4.13 Nya problem och målgrupper

Inom socialtjänstens VIR-enhet har under senare tid ett par nya målgrupper identifierats. Sammantaget identifieras tre målgrupper där det finns behov av att utveckla verksamhetens insatser och det stöd som erbjuds.

En målgrupp är tonåringar som blir utsatta för våld i nära relationer ofta av en äldre partner samt ungdomar som blir utsatta på nätet eller ser saker på

nätet som de tror är ”normalt”. I relation till gruppen tonåringar utsatta för våld i nära relationer uttrycker sig Cecilia på följande sätt:

Vi behöver ta gruppen på allvar och bemöta gruppens behov. Vi behöver ge gruppen rätt till stöd genom att kalla gruppens utsatthet för våld i nära relationer. Vi kan inte möta gruppen med våra nuvarande insatser.

Socialtjänsten vittnar om en ökad oro för våld i nära relationer bland äldre (80+) under pandemin. Den ökade sociala isoleringen under pandemin i kombination med en ökad alkoholkonsumtion ses som huvudförklaring till att våldet ökat i gruppen. Under pandemin har kontakterna med vårdgivare minskat vilket gjort att insynen minskat.

Enligt polisen finns det inga uppgifter på att våld i nära relationer bland äldre (80+) ökar under pandemin. Här finns det tydligen olika erfarenheter och uppfattningar om problemet där socialtjänsten ser detta som en delvis ”ny” målgrupp medan målgruppen inte uppmärksammas av polisen.

Socialtjänstens VIR-enhet uppmärksammar även frånvaron av gruppen samkönade utsatta för våld i nära relationer som ett problem.

4.14 Centrum mot våld i nära relation (CMV)

Centrum mot våld i nära relationer (CMV) utgör en del av socialtjänstens öppenvård. Enheten erbjuder stöd och insatser till våldsutsatta och våldsutövare. Insatserna sker i regel när våldet och utsattheten väl är ett faktum. CMV:s insatser riktar sig mot både vuxna och barn genom bland annat stödsamtal.

En viktig distinktion som verksamhetschef, Azita Iranipour, rör benämningen av enhetens insatser. De stöd och insatser som erbjuds förövare, våldsutsatta barn ska inte förväxlas med exempelvis traumabehandling eller terapi. Frågan om vilka begrepp som ska användas om CMV:s insatser är problematiskt. Det uppstår dock en del problem i CMV:s verksamhet i mötet med klienter som utsätts/utsatts för våld och där det finns ett obehandlat trauma. Problemen uppstår då en våldsutsatt kvinna eller en man kan var både traumatiserad, drabbad av depression, ångest och är våldsutsatt.

När det gäller klienter med multipel problematik uppstår det i vissa fall problem i kontakten med regionen. Regionen skickar patienten till CMV för insatser och stöd kring våldsutsattheten med uppdraget att detta måste lösas före en traumabehandling kan påbörjas.

4.14.1 Brister i kompetens inom öppenvården om vissa målgrupper

Personalen har gått grundutbildning i *Alternativ Till Våld* (ATV) och *Utväg Skaraborg*. ATV används i mötet med personer som har utövat fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt eller latent våld i en nära relation och som önskar frivillig behandling. Syftet med insatsen är att individen ska sluta använda våld och utveckla förmågan att kommunicera, samarbeta och lösa konflikter i nära relationer.

Kommunen har ett uppdrag att jobba med stöd och behandling av våldsutövarna. Ett problem som lyfts är att personalen på CMV inte ges förutsättningar att jobba med problematiken med tillgängliga och utvärderade arbetsmetoder. Samtidigt understryker Socialstyrelsen (2020) i sin granskning av de behandlingsmetoder som erbjuds för personer som utövar våld i nära relationer att det saknas tillräckligt vetenskapligt stöd för att någon specifik behandlingsmetod i första hand bör användas. Vad detta tydliggör är att det föreligger organisatoriska/institutionella hinder som påverkar arbetet med våldsutövarna. Möjligheterna att jobba med strukturerade metoder med våldsutövarna begränsas således av bestämmelser inom förvaltningen. Här uppstår det vad som skulle kunna benämnas som dubbla budskap.

Personalgruppen på CMV har genomgått grundutbildning kring våld i nära relationer och i att hålla stödgrupper för våld utsatta, barngrupper för våld utsattas barn och föräldrastödskurser. I dagsläget finns det med i planeringen att personalen ska utbildas i att hålla pappagrupper. Utbildningsinsatserna har fört med sig många positiva ringar på vattnet.

Från och med november 2021 har alla i personalen kompetens för att bemöta både våld utsatta och våldsutövare. Temat har fått ett större perspektiv. Tidigare var det nästan en kvinnoorganisation där bara män är farliga. Männerna som jobbade inom enheten med våldsutövarna (majoriteten män) upplevde en tydlig distans till det kvinnor som jobbade med våld utsatta (majoriteten kvinnor). Det gick inte att prata om våldsutövaren i teamet.

Ett problem med gruppbase insatser för våldsutövare är att det är svårt att motivera individen att i grupp erkänna och ta ansvar för våldet.

Inom CMV saknas det i dagsläget kompetens som rör prostitution och sexköpare. De ärenden som rör prostitution och insatser till sexköpare är relativt

få under ett år. Det blir därmed en ekonomisk fråga om personalen ska utbildas när ärenden är så pass ovanliga.

4.14.2 Bristande samverkan med Regionen

I arbetet med våld i nära relationer lyfter flera av intervjupersonerna bristen på samverkan och samarbete med region Västmanland. Enligt CMV ligger problemet hos regionens ledning som inte ser bristen på samverkan som ett problem. Enligt CMV handlar det till syvende och sist om pengar. Förklaringen till den bristande samverkan mellan socialtjänsten och regionen kan ytterst sökas i regionens besparingskrav. CMV efterfrågar ökad samverkan med regionen.

4.14.3 CMV:s arbete med hedersrelaterat våld och förtryck

I arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs olika hinder för att arbetet ska bli framgångsrikt. Inom socialtjänsten handlar det inte främst om bristande kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck utan snarare är det attityder till hedersrelaterat våld och hedersförtryck som utgör ett problem.

Samtidigt är frågan om hedersvåld och hedersförtryck tabubelagd då det finns en rädsla för att anklagas som rasist. Genom att undvika att ta tag i frågan om hedersvåld och hedersförtryck finns det en risk att kvinnor och flickor blir dubbelt utsatta i mötet med Socialtjänsten.

4.15 Kommunens våldspreventiva arbete

I det våldspreventiva arbetet har Förebyggarcentrum ett särskilt uppdrag att bidra till ökad trygghet, inflytande och delaktighet både i stadsdelar och inom förskola och skola. Arbetet syftar till att förbättra barn och ungdomars uppväxtvillkor, delaktighet och inflytande i samhället. Förebyggarcentrum arbetar med sex huvudområden, varav fyra på ett tydligt sätt kan kopplas till våldsprevention. Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel- FBC (ANDTS). Förebyggarcentrum samordnar arbetet kring dessa frågor. ANDTS lyfts fram som en viktig förbyggande insats. Insatserna handlar ytterst om att skydda barn

och unga mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar. Förebygggarcentrum har ett samordnande uppdrag att arbeta med frågor som rör implementeringen av barnkonventionen och barns rättigheter, bland annat genom barnpilotverksamheten. I detta arbete har personalen inom den kommunala verksamheter som möter barn fått utbildning med fokus på att våga se och agera om barn far illa.

Förebygggarcentrum arbetar också med samordning för arbetet kring våldsprevention, utbildning i programmen Mentorer i våldsprevention och Agera tillsammans. MVP och Agera tillsammans är lektionsprogram med syfte att minska hot, våld och kränkningar i skolan och främja en trygg och jämlik skolmiljö för alla.

4.15.1 Stadsdelsutveckling och prioriterade stadsdelar

Förebygggarcentrum har som ett särskilt uppdrag att jobba med samordning, dvs. stadsdelsarbetet. I detta arbete med samordningen på stadsdelsnivå har dock prioriteringar varit nödvändiga på grund av resursbrist. Förebygggarcentrum har olika strukturer för samverkan däribland verksamhetsnära ledningsgrupper i Råby, Vallby och Pettersberg samt samverkan i Bäckby. I dessa områden arbetar det med två prioriterade frågor; trygghetsskapande och våldsförebyggande insatser. Som exempel ges *Ett Råby fritt från våld* vilket innebär ett stadsdelsperspektiv på våldspreventionsfrågor.

En annan viktig aspekt i arbetet med våldsprevention handlar om att få barn att klara skolan. I arbetet på stadsdelsnivå har kommunen arbetat fram en färgskala för att kunna prioritera begränsade resurser till områden där det för närvarande finns störst behov. I arbetet med EST/Embrace färgmarkeras stadsdelarna och röda områden kan således identifieras och insatser sättas in efter behov.

4.15.2 Förebygga våldbejakande extremism och gängkriminalitet

I arbetet med utsatta områden har kommunen startat ett nytt projekt, Sigfrid, med syfte att jobba preventivt mot våldbejakande extremism och

gängkriminalitet. Kommunen har fått projektpengar från Centrum för våldsbejakande extremism för att utveckla insatserna.

I detta arbete ingår informationsinsatser, att fånga upp tendenser på extremism och gängkriminalitet, att utveckla metoden och arbetssätt, att erbjuda föräldrastöd samt samverka med, och utbildning av, skolpersonal fritids- och föreningslivet. Målsättningen är att höja kompetens kring dessa frågor och att tidigt arbeta med implementering av insatser. Här har olika verksamheter både inom kommunen och samverkanspartner som polis och allmännyttan identifierat vad som beskrivs som ungdomar i riskzonen. Det finns en oro i främst segregerade områden att kriminaliteten kryper längre ner i åldrarna. Sociala insatsgrupperna (SIG) inom öppenvården testas i en pilot på allt yngre individer, så unga som 9 år, ofta småsyskon till kända kriminella. Det som testas är hur öppenvården ska kunna förhindra att yngre barn dras in i gängkriminalitet.

Efter attentatet på Drottninggatan i Stockholm diskuterades frågan om extremism ganska livligt inom Västerås stad. På senare tid har det dock varit ganska tyst i frågan. En förklaring till att denna diskussion försvunnit lite från dagordningen är att problemet inte varit så tydligt då kommunen inte haft några återvändande IS-krigare. Problemet med gängkriminalitet är betydligt tydligare vilket kan förklara att arbetet med denna problematik är mer utvecklat än arbetet med våldbejakande extremism. Karin Sällberg, enhetschef, understryker behovet av att jobba på bred front oavsett om det handlar om extremism, gängkriminalitet, psykisk ohälsa eller missbruk.

4.15.3 Segregation som problem

På kommunalsnivå lyfts ökad segregation som ett växande problem. Det som beskrivs som problematiskt är att segregationen i Västerås ökat. Även om kopplingen mellan segregation och exempelvis kriminalitet inte är linjär kan segregation utgöra en grogrund för stigmatisering och stämplingen av vissa områden vilket i sin tur kan förstärka avvikande beteende och kriminalitet (Becker, 2006).

4.15.4 Projekttrötthet och bristande långsiktighet

När det gäller de förebyggande insatserna bedrivs dessa ofta i projektform. Karin beskriver vad som skulle kunna benämnas som en projekttrötthet. Att olika

insatser bedrivs i projektform kan då bli ett hinder i ett mer långsiktigt arbete med prevention. Vad som betonas är en diskrepans mellan vad politiken uttalar för målsättning och vad som sedan händer i praktiken. På möten med politiken uttrycks en vilja att göra mer och att jobba långsiktigt med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Karin beskriver att signalbrott och ordningsstörningar som är synliga i hög grad påverkar människors trygghet. Att ta bort klotter, reparera, ta bort bilvrak, åtgärda buskörning, se till att ingen narkotikaförsäljning sker öppet är grundläggande i det trygghetsskapande arbetet.

Den rådande trenden är att man ska spara pengar inom den kommunala verksamheten och att detta skapar en rad problem i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. På verksamhetsnivå saknas den tid och det utrymme som krävs för att veta vad andra verksamheter gör i arbetet med att skapa trygghet och i form av brottsförebyggande insatser.

Tidigare när det fanns samordnare i stadsdelarna hade vi järnkoll på varenda förening, vad som hände i skolan, vad fritidsgården planerade. Fördelarna med detta arbetssätt var att det var möjligt att koppla ihop resurserna med varandra. Ytterst handlar detta om styrkor och resurser. Det finns en massa människor som är engagerade och som vill engagera sig. När dessa samordnare sitter i stadshuset är det svårt att få kunskaperna [...] på kommundelnivå. Samordnarna behöver finnas på lokal nivå (Karin Sällberg).

4.15.5 Aspekter som påverkar grundförutsättningar för ett långsiktigt våldspreventivt arbete

I det fortsatta arbetet med att förbygga våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor, våldsbejakande extremism och förhindra att barn och unga dras in i gängkriminalitet beskrivs behovet av egenförsörjning, boendet, trygghetsfrågor och möjligheten till meningsfull fritid som en grundförutsättning för ett framgångsrikt arbete. I detta sammanhang nämns ett antal insatser som tidigare använts som *Here for you* och *Ung resurs*.

Med nuvarande våldspreventiva insatser nås inte vissa grupper såsom gruppen unga vuxna 18–25 år.

4.15.6 Systematisk uppföljning av insatser

Inom det förebyggande arbetet med alkohol, narkotika, droger och tobak (ANDT) erhöll kommunen medel från Folkhälsomyndigheten för att utveckla arbetet med ANDT-coach. Det bygger på samma grund som barnpilot, med en nyckelperson inom varje enhet som ska kunna stötta sina kollegor i frågor som rör ANDT. Det finns komponenter inom insatsen som är evidensbaserade men som helhet har inte insatsen utvärderats. Här genomförs mätningar före- och efter insatsen. Fokus i dessa mätning är på upplevelser av ökad kunskap och ökad handlingskraft i ANDT-frågor.

4.15.7 En kommun fri från våld, Mentorer i våldsprevention och Agera tillsammans

I det våldspreventiva arbetet har Förebyggarcentrum i uppdraget att förankra *En kommun fri från våld* och jobba för att skapa förutsättningar för ett sammanhållet våldpreventivt arbete i Västerås stad och att skapa en lokal utbildningsinsats/utbildningsbas för Mentorer i våldsprevention (MVP) och Agera tillsammans. I detta uppdrag har samordnaren och utbildningsansvarige (Ditte Lundberg) tre huvuduppgifter:

1. Förankring av modellen för våldsprevention, att sätt att jobba med våldsprevention inåt och uppåt i organisationen (*En kommun fri från våld*).
2. Skapa en utbildningsbas för Agera tillsammans på låg- och mellanstadiet och MVP på högstadiet och gymnasiet.
3. Utåtriktad verksamhet – bland annat genom att skapa uppmärksamhet kring vikten och behovet av våldsprevention.

Hela-kommunen-ansatsen är något som tydliggörs i kommunens arbete genom en bred utbildningsbas. I detta arbete har bostadsbolaget Mimer, polis, politiker utbildats i våldsprevention med grund i Agera tillsammans och MVP. Under förra året genomfördes för första gången mer nischade personalgruppsutbildningar med bland annat stadsmissionen. Grunden i dessa utbildningsinsatser är Agera tillsammans och MVP. Modellen innebär att samordnaren först träffar arbetsplatsen och förankrar insatsen. Tillsammans med personalen tas sedan scenarier fram som matchar verksamhetens vardag och utmaningar. Även Mimer har tagit del av en kortare utbildningsinsats. I det utåtriktade arbetet med *Hela-kommunen-*

ansatsen pågår ett samarbete med idrotten. Tanken är att genomföra utbildningsinsats inom kulturen och sedan ta område för område.

I det våldpreventiva arbetet inom ramen för *En kommun fri från våld* sker således en rad utbildningsinsatser med olika aktörer inom Västerås stad samtidigt som en finns en planering för ytterligare förankra det våldpreventiva arbetet. Förutsättningarna för att skapa uppmärksamhet kring vikten och behovet av våldsprevention anses goda samtidigt som en allt för kort utbildningsinsats inte är tillräckligt för att förankra en modell för våldsprevention.

4.15.8 Implementeringsproblem och vikten av att jobba med våldsprevention

Initialt upplevdes svårigheter av förankringen av modellen för våldsprevention inåt och uppåt i organisationen. Idag används MVP och Agera tillsammans på ett 30-tal skolor i kommunen. En framgångsfaktor i implementeringen har varit att skolorna varit öppna och tillmötesgående. Insatserna på skolorna har bestått i att utbilda personalen, att genomföra så kallade booster-träffar på skolorna och att samordnaren kan fungerat som metodstöd till skolorna. För att utveckla uppföljningen finns det förslag att erbjuda ett forum på nätet där skolorna kan lyfta frågor och utbyta erfarenheter. En brist i detta sammanhang är att det inte funnits resurser att följa implementeringen av de våldsprevention insatserna på respektive skola.

Genom en ökad användning av utvärderingar inom Västerås stad kan det vara möjligt att få en bättre bild av hur insatserna förebygger våldet och kunskaper kring grupper som är i behov av mer riktade våldspreventiva insatser. Utvärderingar av MVP (Eriksson et al., 2018; Gottzén et al. 2021) visar att MVP-insatsen på generell nivå kan leda till en positiv utveckling när det gäller elevernas kunskap om våld och kränkningar, attityder och beteenden våld. Utvärderingarna visar dock att det finns en rad utmaningar. I en studie av Bruno et al. (2020) identifierades ett flertal utmaningar som kan minska de positiva aspekterna av MVP interventionen. I en studie av Lindberg och Billevik (2022) som bygger på samma statistiska underlag som Eriksson et al. (2018) följs de elever, majoriteten pojkar, som har kunskaper och attityder som ligger längst ifrån målantagandet i MVP. För dessa elever går utvecklingen i motsatt riktning. En tänkbar förklaring är att denna grupp känner sig utpekade som avvikande. Våldspreventiva insatser kan således leda till dis-empowerment för en mindre grupp elever. Att förstärka de negativa attityderna kan bli ett sätt att göra motstånd och att ta avstånd.

Bruno et al. (2020) och Lindberg och Billeviks (2022) studier kan öka förståelsen för de fallgropar och utmaningar som är förenade med våldsprevention i skolmiljö.

4.15.9 Vikten av kommunikation i det våldpreventiva arbetet

I Västerås genomförs många olika våldpreventiva insatser på strategisk och operativ nivå. Problemet är att detta inte kommuniceras utåt till kommuninvånarna. Med en bättre kommunikation om vad som görs och vad som finns i form av hjälp- och stödinsatser skulle detta kunna skapa större trygghet bland invånarna.

4.15.10 Kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Enligt samordnare Issis Melin är frågan om heder inte okomplicerad. Det finns en risk att vissa grupper kan känna sig utpekade samtidigt som det finns en poäng att våga lyfta frågor som har sin grund i att kulturella krockar uppstår i mötet mellan majoritetssamhället och minoriteter. Hon menar att det inte går att blunda för att kulturer krockar och att det finns flera olika förklaringsmodeller till detta. Dessa förklaringsmodeller har breddat förståelsen för att hedersnormerna inte enbart begränsar flickors liv utan även pojkers tillvaro.

Att Barnkonventionen blev svensk lag antas ha spelat en viss roll för att frågan om hedersnormer, hedersvåld och hedersförtryck uppmärksammas. Denna lag tydliggör att barnens bästa går före föräldrarnas rättigheter (Bruno & Bečević, 2020). Samtidigt anser Issis att en rad lagar står över Barnkonventionen, däribland Föräldrabalken. Detta gör att föräldrarnas rättigheter överordnas barnets bästa. Ett tydligt exempel är hur familjeåterföreningar praktiseras även i hedersärenden.

Hedern är tjockare än blod. Hedersnormer fanns före religionerna precis som könsstympling fanns före religionerna. Det här handlar om något annat.

Oavsett hur dysfunktionell familjen är, hur mycket våld som finns inom familjen går det aldrig att helt frigöra sig, ”klippa loss” banden till familjen. Mekanismerna bakom hedersnormer går bakom landsgränser, tid och rum.

Hedersfrågan blir på så vis en del i ett större perspektiv och arbetet med hedersnormer har således en tydlig koppling till arbetet med mänskliga rättigheter och för att öka jämställdheten.

4.15.11 Vikten av tidiga insatser mot hedersnormer

Issis ser den nya läroplanen som en väg framåt. Läroplanen gör det möjligt att arbeta med frågor kring heder, jämställdhet och mänskliga rättigheter på ett mer genomgripande sätt än tidigare. Här understryks vikten av att problematisera könsnormer, pojkars status jämfört med flickors och hedersnormer i tidig ålder.

Issis anser det som nödvändigt att höja grundnivån på kunskaperna kring hedersnormer, hedersproblematiken, jämställdhet och mänskliga rättigheter ute på skolorna i Västerås. För att åstadkomma detta bedrivs olika utbildningsinsatser med skolpersonal. I detta arbete finns det behov av att utveckla kopplingarna till skolans styrdokument. Rent praktiskt kan det handla om hur det kan jobbas med en plan mot diskriminering, kränkande behandling och trakasserier. I detta arbete kan det med fördel tas in frågor som handlar om hedersproblematik och hedersvåld och kring de aktiva åtgärder som finns. Metoden blir att föreläsa och vid behov erbjuda konsultation.

Första omgången av Bygga broar genomfördes i höstas. Utbildning till personalen inom förskolan, förskoleklass och fritids. Utbildningen ska nu även genomföras på grundsärskolan.

Det finns personal inom skolan som kan en del om heder men som har behov av mer handfast stöd i att jobba med kollegor och elever mer konkret. För att möta dessa behov har enheten utvecklat HRV-coacher. I denna utbildningsinsats samarbetar kommunen med *here 4U* (*here 4U* är en allmän ideell förening som arbetar för ökad trygghet i skolan och i samhället i stort). Material till fördjupningsutbildning för HRV-coacher kommer bland annat från Stockholm stad och från Länsstyrelsen i Östergötland. Teoretiskt bygger fördjupningsutbildningen på Astrid Schlytter och Devin Rexvids arbete om pojkar utsatthet, klanstrukturer och vikten av kollektivet.

4.15.12 Vad funkar bra och mindre bra i arbetet med HRV

Västerås behöver, enligt Issis, jobba med HRV-frågorna på ett övergripande plan. I dagsläget finns det flera satelliter som jobbar med hedersrelaterat våld och hedersnormer men ingen sammanhållen kommunövergripande strategi. Det behövs mer av samverkan mellan de som inom staden jobbar med HRV för att skapa en röd tråd. Issis efterfrågar någon typ av samordning av frågan på operativ nivå. Issis ger uttryck för att kommunen behöver komma ifrån att det är eldsjälar som bär frågan. Det behövs en struktur där flera medarbetare har kunskap om HRV för att minska risken att frågan tappas om en medarbetare slutar sin anställning. Genom att kombinera ett strategiskt arbete med ett operativt arbete kan insatser anpassas efter den rådande verkligheten. I det personliga mötet med berörda invånare så erhålls kunskap som kan användas i det strategiska arbetet. Issis lyfter också att HBTQI+-perspektivet i heder är ytterligare en aspekt som behöver förstärkas inom Västerås.

4.15.13 Risken med att peka ut problemområden och problemskolor

Issis lyfter upp problemen med att peka ut vissa områden eller skolor och göra riktade insatser i dessa. I motsatt till att rikta blicken mot vissa specifika områden och skolor finns det ett behov att lyfta blicken.

Ofta gör vi så här. Vad behöver den här segregerade skolan, och så slänger man in en massa saker. Men vad behöver staden. Behöver inte barnen i Irsta veta lika mycket som barnen ute i Nybyggeskolan. Jag tror att vi måste jobba brett med frågor som rör våld.

4.15.14 Utvecklingsmöjligheter

Även om det i verksamheten finns vissa inslag av uppföljning av gjorda insatser lyfter Issis upp behovet av att följa upp och utvärdera de insatser som genomförs.

Samtidigt som kunskaperna kring HRV ökat inom Västerås stad beskriver Issis att det finns behov av mer kunskap kring HRV inom polisen och rättsväsendet.

Detta tolkas som uttryck för ett behov av ökad samverkan kring frågor som rör HRV.

4.16 Kommunens arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning

Helen Karlsson understryker att det inom personalgruppen saknas kunskap om äldres utsatthet för våld i nära relationer, utsattheten bland personer med funktionsnedsättning och utsattheten bland gruppen äldre som utvecklats demens. Inom personalgruppen pågår ett arbete för att höja kunskapen om hur våld i nära relationer kan uppmärksammas. Det är tydligt att alla i personalen inte har kunskap om hur signaler på våld kan upptäckas och målet är att alla ska veta hur man ska agera vid misstanke om våld. Många i personalgruppen har kunskaper på gymnasienivå och det finns ett utbildningsbehov när det gäller våld i nära relationer och hur utsattheten ser ut i brukargruppen. I detta sammanhang lyfts specifikt utsattheten i gruppen med funktionsnedsättning upp. Att gruppen med funktionsnedsättning och äldre varit bortglömda i arbetet med våld i nära relationer tydliggörs även på andra sätt inom kommunens verksamheter. Det handlar inte enbart om brister när det gäller att se gruppens utsatthet utan även om bristande anpassning av den stöd som erbjuds. Tidigare forskning däribland Heimer et al., (2019) visar att funktionsnedsättning och hög ålder kan utgöra en ökad sårbarhet för våld. Det finns således ett behov av att uppmärksamma det våld och den utsatthet dessa grupper erfar.

4.16.1 Riktade insatser till gruppen med funktionsnedsättning

Att jobba med grupper som har en intellektuell funktionsnedsättning innebär vidare en rad utmaningar. Det ligger i funktionsnedsättningens karaktär att individen kanske inte helt och fullt förstår konsekvensen av sitt handlande och att individerna kan vara lättleda. Detta kan öka risken för att individen blir utsatt för olika typer av våld.

Det pratas inte tillräckligt mycket om denna utsatthet, ofta med förevändningen att man vill skydda individen. Individen kanske blir utsatt för våld, sexuellt utnyttjad eller utsatt för någon annan form av våld, exempelvis ekonomiskt våld.

Den som har en intellektuell funktionsnedsättning kan ha mycket svårare att säga nej, att göra egna val. I denna bemärkelse är gruppen dubbelt utsatt.

Att individen blir utsatt för våld kan också vara svårt att upptäcka. Det tar vanligtvis längre tid att upptäcka utsattheten eftersom personen kanske inte har förmågan att själv avgöra vad som är våld och var gränserna går för utnyttjande. Samtidigt är det svårt att få kunskap då det är många olika aktörer/utförare som står för insatser. En försvårande omständighet är att det är svårt att ha insyn i de fall den personliga assistansen sker av någon familjemedlem. Det blir svårt att upptäcka om individen blir utsatt för olika typer av våld och övergrepp.

Det är oerhört svårt att upptäcka eller överhuvudtaget för dessa personer att be om hjälp. Om en anhörig är anställd som personlig assistent är ju det en inkomst samtidigt är den som har en funktionsnedsättning beroende av stöd och hjälp. Vi vet att det kan förekomma ganska mycket som gör personen med funktionsnedsättning mer beroende. Det där är ganska bekymmersamt.

Problematiken med bristande insyn är svår att komma åt då lagstiftningen ser ut på det sättet att den som är i behov av personlig assistans själv får välja utförare. Biståndshandläggarna har fått kunskap om våld för att kunna ställa frågor om våldsutsatthet. Genom denna utbildningsinsats har handläggarna mer kunskap för att kunna möta våldsutsatta kvinnors behov. I verksamheten handlar det först och främst om att upptäcka våldsutsattheten medan andra delar inom kommunen står för stödinsatserna.

4.17 Regionen

Regionen har ett uppdrag att arbeta med våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Uppdraget finansieras via stadsbidrag och det är styrt vad uppdraget går ut på. Fokus inom hälso- och sjukvården är att vara en part som upptäcker främst kvinnor och barn som är utsatta för våld av en nuvarande eller före detta partner. Det handlar inte om att jobba förebyggande eftersom det saknas resurser och kunskap om hur regionen i sitt uppdrag ska jobba förebyggande. Regionen pekar ut andra aktörer som bättre lämpade och som har ett tydligare uppdrag att jobba med förebyggande insatser.

4.17.1 Regionens förebyggande arbete

Frågan om hur regionen ska kunna jobba förebyggande är dock en fråga som i allra högsta grad ”lever”. Arbete med att upptäcka våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck uppnås genom att ställa frågor för att fånga upp dessa kvinnor och barn. Med nuvarande strategi riktas fokus på mäns våld mot kvinnor. Det finns således en risk att våld i nära relationer som drabbar män och i samkönade kvinnliga relationer inte uppmärksammas.

Det föreligger även ett behov från regionens sida att tydliggöra vilken aktör som bär ansvaret för insatserna i olika skeden av våldet. Uppdraget handlar om det akuta omhändertagandet, det psykiska omhändertagandet och att hänvisa vidare.

Fokus i regionens uppdrag ligger i stor utsträckning på information och utbildning. Numera har regionen en ny instruktion för hur arbetet ska bedrivas med frågor och våld i nära relationer, hedersvåld med mera. Instruktionen handlar om hur frågor ska ställas, vilka kännetecken och varningssignaler som föreligger när det handlar om våld samt hur dokumentationen och omhändertagandet ska ske. Instruktionen handlar dessutom om vad våld är och om mekanismerna bakom våldet.

Regionen har i arbetet med våld i nära relationer tagit fram ett åtgärdskort i fickformat som ska fungera som hjälp för personalen. När våld i nära relationer tydliggörs ger åtgärdskortet information till personalen om viktiga frågor att ställa och vad som bör göras. Det pågår även en utbildningsinsats. Under hösten utbildas samtliga ST-läkare på temat våld i nära relationer, social hållbarhet och mänskliga rättigheter. Det finns även inspelat utbildningsmaterial som kommer att göras tillgängligt på regionens kompetensplattform där även kommunen kan ta del av utbildningen. Fokus i denna utbildning är på riskbruk och missbruk med en del som särskilt fokuserar på kombinationen missbruk och utsatthet för våld och den dubbla utsatthet som kvinnor i missbruk kan leva i. Förhoppningen är att utbildningen ska få stor spridning. För att sprida informationen erbjuder regionen även informationsträffar på arbetsplatser, på ledningsråd och för chefer.

4.17.2 Svårigheten med att få en heltäckande bild av utsattheten

Regionen framhåller svårigheten med att få en heltäckande bild av förekomsten av våld i nära relation. I journalföringssystemet finns det ett särskilt sätt att föra

in information om våld då det handlar om sekretessbelagda uppgifter. Här handlar det om att skydda patienten från en eventuell partners insyn. Uppgifter om våld i nära relationer är endast tillgänglig för vårdpersonalen men någon samlad statistik förs inte. För närvarande pågår ett arbete inom regionen med att ta fram ett nytt hållbarhetsprogram där våld och trygghetsfrågor är centrala. Svårigheten ligger i att följa upp insatserna.

4.17.3 Dubbelt utsatta

Under hösten 2020 genomförde region Västmanland en kartläggning kring funktionsnedsättning och de som är utsatta för våld i nära relationer. I kartläggningen blev det tydligt att gruppen med funktionsnedsättning är en bortglömd och osynliggjord grupp.

Här understryker regionens representant vikten att hälso- och sjukvården sätter på sig rätt glasögon. Det blir extra tydligt när det gäller gruppen med funktionsnedsättning men även gruppen ungdomar.

Det framkommer att det är svårt för personal att ta in att även unga människor kan vara våldsutsatta då det går emot våra föreställningar om ungas relationer. Det råder liknande ovilja att se att våld i nära relationer även förekommer bland äldre (80+). Regionen upplever att äldre inte kommer och söker hjälp vid våld i nära relationer.

Regionens representant understryker att det saknas kunskaper om hedervåld. Frågan är komplex och det finns ett behov av mer kunskap och förståelsen för denna problematik.

I detta arbete kan ett intersektionellt perspektiv bidra till ökad förståelse för våld och andra maktrelationer. Ett sådant perspektiv kan bidra till att uppmärksamma hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan bland annat etnicitet, kön, genus, funktionsnedsättning, klass, ålder, sexualitet och religion. För att motverka hedersvåldet och komma undan risken att vissa grupper upplever sig stigmatiserade kan ett antirasistiskt perspektiv bidra till utvecklandet av konkreta verktyg för ett likvärdigt bemötande av både våldsutsatta och våldsutövare. Exempelvis en studie av Darvishpour (2021) som utgår från ett antirasistiskt feministiskt perspektiv betonar att diskriminering och marginalisering förstärker patriarkala attityder och kan leda till att många män och även en del kvinnor drar sig tillbaka till

patriarkala tankesätt, nostalgiska maskuliniteter och att hederskulturen därför kan förstärkas i det nya landet. Det innebär att olika samhällsorganisationer kanske till och med kan bli en del av problemet snarare än lösningen.

Det intersektionella perspektivet på heder fokuserar främst på en intensifierad maktkonflikt inom olika familjekonstellationer och ser på heder ur ett komplext, mångdimensionellt och kontextuellt perspektiv. Det handlar om att studera hur olika maktordningar påverkar exempelvis konflikter inom familjer efter migrationen snarare än att hänvisa till ”kulturella särdrag” eller enbart till en könsmaktordning. Darvishpours studie (2021) visar att det sker en maktförskjutning i könsrelationen till kvinnors fördel men också en maktförskjutning mellan föräldrar och barn efter migrationen. Föräldrarnas position försvagas efter invandringen vilket innebär att de har mindre makt över sina ungdomar. Barnen får en ny roll då de för in den nya kulturen i hemmet och därmed kan bidra till socialisationen av sina föräldrar. De blir i viss utsträckning ”föräldrar till sina föräldrar”. Det nya samhällets normer och lagar som stödjer barnens rättigheter ökar också barnens inflytande i förhandlingar med föräldrarna. Allt detta förändrar maktbalansen i familjerelationerna. Föräldrar som inte känner sig delaktiga i samhällslivet kan drabbas av en känsla av maktlöshet vilket kan öka konflikter mellan föräldrar och ungdomar. Risken för familjekonflikter bland utrikesfödda familjer ökar ytterligare när könskonflikter kolliderar med generationskonflikter. Risken för konflikter mellan fäder och döttrar kan med andra ord vara hög inom invandrarfamiljer.

Många män gör efter invandringen en klassresa nedåt. De förlorar makten utifrån ett genusperspektiv. De bli även den ”andre” som etnisk minoritet och tappar status. Som fäder förlorar de en del av sin auktoritet över barnen. De män som förlorar makten på olika arenor och upplever marginalisering och diskriminering kan längta efter nostalgisk maskulinitet och försöker kompensera sin maktförlust genom hårdare patriarkala attityder. Även svenska män som känner sig hotade av kvinnors ökade maktresurser tenderar till nostalgisk maskulinitet. Fenomenet ”importäktenskap” är bara ett exempel på detta (Darvishpour, 2021). Utifrån ett antirasistiskt feministiskt perspektiv bör man ta hänsyn till följande åtgärder för att motverka hedersförtrycket och öka jämställdheten. Vi bör öka barn och kvinnors maktresurser i olika avseenden, motverka marginalisering och diskriminering samt öka välfärden. Det innebär att vi behöver övergå till ett inkluderande perspektiv och avstå från ett vi och dom- tänkande då det kan öka den etniska klyftan ytterligare. Det är mänskliga rättigheter inklusive barns rättigheter, kvinnors rättigheter och antidiskriminering som borde vara grunden och inte tudelningen mellan svensk kultur och normer och invandrarkultur.

En mer långsiktig målsättning är att regionen ska ändra sitt sätt att fånga upp utsattheten. Detta genom att ställa frågor om våld som en del av det batteri av frågor som rutinemässigt ställs när vårdinsatser ges.

4.17.4 Samverkan mellan Regionen och andra aktörer

Regionen ser ett behov av att utveckla samverkan med andra aktörer som har kunskap och kompetens om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt understryker Jenny behovet av att tydliggöra vilken roll och funktion regionen har i relation till andra aktörer i samhället. Regionen uttrycker också vikten av att de olika instanserna har realistiska förväntningar på varandra. Ett sätt att lösa detta kan vara att förbättra kommunikationen med socialtjänsten. Meningsskiljaktigheter kring synen på hedersvåldet, brist på långsiktiga insatser samt sekretess utgör utmaningar som kan försvåra samverkan mellan regionen och socialtjänsten.

4.17.5 Mandat

Regionens uppdrag att jobba med våld i nära relationer är delvis underordnat annat i verksamheten. Det saknas ett tydligt politiskt uppdrag att jobba med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck vilket kan leda till att frågan nedprioriteras.

Regionen understryker att det finns mycket att vinna på att ökat samarbetet och utbytet med kommunen.

4.18 Kvinnohuset

Inom Kvinnohusets verksamhet ryms både kvinnojour och tjejjour samt skyddat boende. Kvinnohuset har även en öppen verksamhet. Tjejjouren jobbar med informationsspridning där målgruppen befinner sig i skolorna och via digitala medier. Kvinnojouren bedriver förebyggande insatser genom att påverka attityder, träffa vuxna som jobbar med målgruppen ungdomar och unga tjejer samt genom att öka ungdomars kunskaper om Kvinnohusets arbete. Tjejjouren erbjuder tjejgrupper, bedriver lägerverksamhet för tjejer med mera. En viktig del

av jourens arbete handlar om att tjejer ska våga komma till tals och att lyfta könsfrågor.

Våld i ungas nära relationer är en relativt ny fråga som tjejjouren jobbar alltmer med senaste tiden.

Kvinnohuset anordnar kvinnokafé och kvinnobruncher samt påverkar politiker, media med flera. Dessa aktiviteter beskrivs som en viktig del av kvinnojourens arbete. Kvinnojouren och tjejjouren blir inbjudna i olika sammanhang för att sprida kunskap om verksamheten. Kvinnohuset blir därigenom en röst för kvinnor och tjejer som de möter i sin verksamhet.

4.18.1 Revor i samhället

Kvinnohuset uttrycker att samhällets revor tydliggörs i hur våldsutsatta med en funktionsnedsättning blir bemötta av samhällets aktörer. Den bristande kunskapen tydliggörs i hanteringen av våldsutsatta kvinnor och tjejer med en funktionsnedsättning.

När individen har en funktionsnedsättning så fokuserar inte samhället på att man är kvinna utan då blir det bara funktionsnedsättningen. Individen får inte samma stöd som kvinnor och tjejer. Man blir genusblind.

Kvinnojouren beskriver att det sker en avköning av våldsutsatta kvinnor och tjejer med funktionsnedsättning i termer av en genusblindhet och att detta är ett återkommande mönster i de upplevelser kvinnor med funktionsnedsättning vittnar om. Samverkan lyfts i detta sammanhang som en grundförutsättning för att kunna ge adekvata råd och stöd till verksamhetens målgrupper.

Kvinnohuset anser sig ha tillräckliga kunskaper för att kunna slussa vidare våldsutsatta kvinnor och tjejer med en funktionsnedsättning till rätt enhet inom kommunen.

4.18.2 Gränser för Kvinnojourens arbete

En begränsning som lyfts fram är att insatser och då specifikt i form av skyddat boende inte erbjuds till våldsutsatta med ett pågående missbruk. Det finns flera olika anledningar till denna gränssättning i kvinnojourens arbete. Tidigare erfarenheter visar att det kan uppstå problem med att blandade grupperna. Samtidigt blir det en fråga om metod. Kvinnojourens arbete bygger mycket på eget ansvar. Gränsen dras således vid missbruk.

Detta innebär inte att kvinnor med missbruksproblematik inte erbjuds insatser. När missbruket synliggörs ska kvinnojouren/tjejjouren kunna guida individen till kommunens olika mottagningar för att motivera individen till förändring. Här understryks av kvinnohuset att tjejer och kvinnor i missbruksmiljöer befinner sig i en dubbel eller tredubbel utsatthet med ökad risk för sexuellt våld och utnyttjande. Kvinnojouren understryker att den inte ser missbruket som grunden till mäns våld mot kvinnor. Däremot kan det göra tröskeln lägre för grövre fysiskt våld.

... det blir en förövare som är farlig på andra sätt än det mer ”välkammade” förövarna som inte utsätter kvinnan för våld utomhus.

Kvinnor med ett aktivt missbruk hänvisas till Stadsmissionen och till kommunens olika verksamheter. I den grupp kvinnojouren möter kan det finnas ett missbruk bakom, men inte ett aktivt missbruk.

4.18.3 Samverkan mellan kvinnohuset och andra aktörer

Samverkan är en viktig del av kvinnojourens arbetssätt. Tjejjouren sitter med i en rad olika samverkanssammanhang såsom den regionala samverkansgruppen som styrs av länsstyrelsen, SESAM, våld mot husdjur kontra våld mot kvinnor och barn samt lokala samverkansgrupper. I den lokala samverkansgruppen ingår socialtjänsten men också andra aktörer från civilsamhället. I den regionala samverkansgruppen är det främst representanter på strategisk nivå, mellanchefer, som ingår och som följer upp handlingsplanerna. Kvinnohuset beskriver bland annat att det finns ett behov av operativ samverkan som kan underlätta stödet till kvinnor och barn som blivit utsatta för våld i nära relationer.

4.18.4 Nolltolerans mot våld och behovet av tidiga insatser

Enligt kvinnojouren finns det idag ett nålsöga för att komma till en säker plats. För skyddat boende krävs att det råder allvarlig fara för kvinnans liv och hälsa. Önskan är därmed att kunna bedriva en mer öppen verksamhet där kvinnor kan erbjudas en frizon redan vid första slaget. I detta arbete testas idag legitimering vilket innebär att kvinnor och barn kan vistas på skyddat boende i en månad på bedömning från kvinnojouren utan att detta föranleds av beslut från socialtjänsten. På så vis kan även kvinnor som inte är hotade till livet kunna erbjudas stöd.

Ett problem är att insatserna för våldsutsatta kvinnor sätts in när våldet är så pass allvarligt och hotbilden gör att kvinnan måste placeras på annan ort. Genom att sätta in insatser i ett tidigare skede, redan vid första slaget, skulle samhället kunna spara miljarder kronor.

4.18.5 Penningpåsar och tajta budgetar

Huvudfinansieringen av kvinnohusets verksamhet kommer från stadsbidrag, avtal med kommunen samt inkomster från skyddsplaceringar. Det saknas en långsiktighet och heltäckande finansiering av verksamheten. En heltäckande finansiering skulle kunna innebära att kvinnojouren själv skulle kunna prioritera resurserna i verksamheten i fråga om personaltäthet med mera.

Den 1 oktober 2014 skärptes Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Föreskriften innebär att kommunen har ytterst ansvar för att ingripa när ett barn misstänks ha blivit utsatt för våld eller bevittnat våld av en närstående. När denna förändring genomfördes trodde kvinnojouren på att det skulle bli en förändring i det stöd och insatser som erbjöds kvinnor och barn som blir utsatta för våld i nära relationer. Verkligheten är dock en annan. Med allt för små penningpåsar och tajta budgetar villkoras för mycket av det stöd och hjälp som erbjuds. Kvinnojouren uttrycker en oro för att socialtjänsten blir allt för kreativa när det gäller att hitta lösningar inom budget och att detta ska drabba kvinnor och barn i behov av skydd. Här nämns användandet av privata aktörer som erbjuder skyddat boende som ett problem då det leder till en ökad osäkerhet kring kvalitén på insatserna.

Det behövs spetskompetens inom exempelvis Socialtjänsten oavsett budgetsituationen. Många kan placeras på hemmaplan. Sedan 1986 har

Kvinnojouren varit på samma ställe och det har max varit 10 mindre allvarliga incidenser där män varit runt Kvinnojouren.

4.18.6 Oro för en jämställdhet på tillbakagång

Det kvinnojouren uttrycker är en mer djupgående oro för en samhällelig attitydförändring till mäns våld mot kvinnor, maskulinitet och synen på jämställdhet. Denna attitydförändring påverkar relationen till andra viktiga aktörer i samhället.

Vi ser att det blir en relativisering av våldet. Vi är tillbaka, liksom att man även när kvinnan är i skyddat boende, från barnhandläggarnas sida eller alla möjliga sidor, trycker på kvinnorna att samarbeta om barnen. Att man inte kan vänta och ha is i magen i de här månaderna så att kvinnan hinner återhämta sig. Det här är väldigt problematiskt och lite laddat liksom.

Även om samhället idag tar ett större ansvar för mäns våld mot kvinnor jämfört med för 20 år sedan tycker sig kvinnojouren se en förändring i samhällets attityder. Kvinnojouren beskriver en oro för att kvinnojourens sätt att se på mäns våld blir en alltmer radikal röst. En anpassning behövs från kvinnojourens sida men inte på bekostnad av verksamhetens ideologiska kompass.

Det kvinnojouren ger uttryck för kan ses som en ökad oro för en pågående relativisering av våldet i stort, något som även blir tydligt i mötet med socialtjänsten. Kvinnojouren beskriver vad som kan beskrivas som en ökad friktion i mötet med andra aktörer som möter våldsutsatta kvinnor.

Vi står kvar, vi har inte ändrat vårt arbetssätt. Vi kommer inte i konflikt, men vi kommer hela tiden i ett ”skav” med Socialtjänstens våldshandläggare. Jag ska inte säga att de tycker, men de uttrycker att vi kanske skruvar upp situationen och att vi överdriver när vi arbetar enligt det vi gjort under många år och ställer oss på kvinnans sida och är tydliga med att vi inte tycker det ska vara umgänge under placeringstiden i skyddat boende. Sådant vi tycker ska vara självklart. Då kommer vi i lite kollisionkurs med det som händer nu i samhället.

Här beskrivs en utveckling där det sociala arbetet blivit mer manualstyrt och styrt av riktlinjer. Detta leder till ökad friktion mellan kvinnojouren och socialtjänsten i samarbetet kring våldsutsatta kvinnor.

Kvinnojouren uppfattar frånvaron av en diskussion om gemensam vårdnad som ett undvikande beteende från socialtjänstens sida. Vårt att nämna är att kvinnojouren utgår från ett könsmaktperspektiv och intersektionellt perspektiv

i synen på våld. Detta kan skapa en viss spänning i samverkan med socialtjänsten där utgångspunkten snarare kan sägas vila på neutralitetsprincipen.

4.18.7 Grupper i behov av mer insatser och stöd

Två grupper, kvinnor och flickor med dolda funktionsnedsättningar samt gruppen äldre kvinnor, blir utan stöd i nuvarande sätt att organisera insatserna. Genom bättre samverkan mellan kvinnojouren och socialtjänsten kan stödet och insatserna till dessa grupper utvecklas.

4.19 Mimer – Allmännyttan

Mimer är Västerås största bostadsbolaget med ca 11 000 lägenheter. Helen Sundin är verksam som bo-social chef och har bland annat huvudansvar för avvísningar, störningar, grannkonflikter, sanitära olägenheter och övergivna lägenheter. I egenskap av bo-social chef på Mimer är Helen kontaktperson för det samverkansavtal som finns gällande sociala lägenheter mellan Mimer och Västerås stad. Det är främst de bo-sociala samordnarna som har kontakten med den som får ett socialt kontrakt.

4.19.1 Vräkningsförebyggande arbete

I det vräkningsförebyggande arbetet har Mimer en väletablerad samverkan med socialtjänsten. I det vräkningsförebyggande arbetet används ingen speciell metod men det som gör arbetet framgångsrikt är att det sker en systematisk samverkan på månadsbasis och att det finns ett nära samarbete mellan Mimer och bostadssociala enheten i Västerås stad. En förutsättning som gör att samverkan fungerar är att de båda verksamheterna har lagt fokus på att hitta lösningar.

Genom att kalla hyresgästen till gemensamma möten med socialtjänsten och Mimer underlättas arbetet. I vissa fall gör Mimer och Västerås stad gemensamma hembesök.

Mimer har som uttalat mål att nå hyresgästen innan den bostadssociala enheten blir inkopplad. Anledningen är att bostadssociala enheten bli inkopplad först när

förfallen hyra hamnar hos Kronofogden. Mimers målsättning är att nå hyresgästen innan ärendet nått Kronofogden. Genom tidiga insatser vid hyresskulder minskar de negativa konsekvenserna för hyresgästen och allmännyttan samtidigt som behovet av insatser från socialtjänsten minskar.

4.19.2 Samverkan mellan Mimer och andra aktörer

Helen Sundin beskriver att det finns behov av att utveckla samarbetet med socialtjänsten när det gäller arbetet kring vuxna med missbruk. Tidigare var det en heterogen grupp som fick bostadssociala kontrakt. Idag går dessa kontrakt till 98 procent till personer med missbruksproblematik eller med tidigare missbruksproblem.

I arbetet med vuxna med missbruk jobbar allmännyttan med *Bostad först*. Det är nästan endast Mimer som lämnar lägenheter till *Bostad först*. Staden har i och med detta bestämt att stänga sina motivationsboenden vilket gör att personerna behöver någon annanstans att bo. Naturligt blir att det är dessa personer som får sociala kontrakt. När det uppstår problem kontaktas bostadssociala enheten som hänvisar ärendet till enheten som jobbar med vuxna med missbruksproblematik. I kontakten med enheten för vuxna med missbruk upplevs det saknas kunskap om vad som gäller kring sociala kontrakt. Kontakten med boendestödjarna fungerar bra men problemet är att de inte kan fatta några beslut.

Politikerna har bestämt att antalet lägenheter i *Bostad först* ska öka. Problemet uppstår då det saknas en organisation som kan hantera denna ökning.

I Mimers ägardirektiv har allmännyttan ett uppdrag att jobba med social hållbarhet, bostadsområdesutveckling, skapa trygghet och ombesörja bostadsförsörjningen. Arbetet knyter på ett tydligt sätt an till den bostadssociala enhetens mål om social hållbarhet.

Bovärdarna har SMS-kontakt med polisen och rapporterar in händelser som ett led i samverkan med polisen och Mimer ingår som part i arbetet med EST. Bovärdarna uppger att samverkan med polisen aldrig fungerat bättre. Utmaningen handlar snarare om att personalen ska förstå sitt uppdrag och att lämna över genom att anmäla det polisiära arbetet till polisen. Det tycks även finnas en diskrepans mellan Mimers uppfattning och erfarenheter av vissa områden och de områden som av polisen är utpekade som oroliga. Andra områden är betydligt oroligare med bilbränder, stölder och folksamlingar.

4.19.3 Mimers arbete att skapa ökad trygghet för äldre

Ett exempel på trygghetsskapande insatser som Mimer bedriver sker i samverkan med stadsmissionen. Stadsmissionen genomför promenader med äldre där Mimer bidrar med personal och bjuder på fika. Bakgrunden till denna insats kopplas till en ökad otrygghet bland boende orsakad av en mer synlig narkotikaproblematik.

Vi ser att det hänt något i Västerås, kanske senaste tre åren. Mycket mer narkotika, synlig narkotika.

En följeffekt är att även annan brottslighet ökar såsom källarinbrott. Det påverkar de boendes trygghet vilket också tydliggörs i Mimers trygghetsmätningar där trenden senaste åren varit negativ.

4.19.4 Utmaningar i arbetet med att skapa ett hållbart och tryggt Västerås

Det finns en del interna utmaningar kopplat till Mimers hållbarhets- och trygghetsskapande arbete. I dagsläget är det många olika enheter som jobbar med dessa frågor utan någon tydlig samordning mellan insatserna. Utmaningen är att få alla i personalen att förstå varför olika åtgärder sker och vilket uppdrag som åvilar allmännyttan.

I detta arbete kan det handla om att det tillsätts stadsdelsutvecklare som ersättare dagens trygghetsvärdar. I detta arbete finns det förslag på att skapa en ny organisationsstruktur som bättre harmoniserar med uppdraget. I arbetet finns det utmaningar kopplat till att få alla medarbetare att förstå att Mimers uppdrag även handlar om ”de mjuka frågorna” och inte enbart om byggd miljö.

4.19.5 Mimers arbete med våld i nära relation

Under pandemin har frågan om våld i nära relationer aktualiserats än mer än tidigare. I detta arbete har störningsjouren kopplats in med ett uppdrag från Mimer att ringa på vid störningsärenden även om det är lugnt när störningsjouren är på plats. Det finns vidare personal inom Mimer som är utbildade barnpiloter.

Det pågår ett arbete med att utveckla rutiner för hur anmälningar vid oro ska hanteras. Målsättningen är att ta fram enkla rutinbeskrivningar och riktlinjer som vägleder personalen i hur en anmälan går till.

4.19.6 Behov av utveckling

Den stora utmaningen ligger i att kommunicera internt och av intern samordning av arbetet med frågor som rör social hållbarhet.

5 Västerås i statistiken över anmälda brott och i den nationella trygghetsundersökningen

Sett till statistiken över anmälda våldsbrott visas för Västerås och Gävle en likartad bild, medan Eskilstuna ligger på en högre nivå. Västerås sticker ut när det gäller rån respektive grov kvinnofridskränkning.

I den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) ligger de tre kommunerna närmare varandra än i statistiken över anmälda brott.

Rapport 2 innehåller en utförlig redovisning av anmälda våldsbrott under de senaste tio åren. En jämförelse har ägt rum av antalet anmälda våldsbrott i Västerås, Eskilstuna och Gävle. För att jämförelsen ska vara rättvis räknas antalet brott per 100 000 invånare.

För Eskilstuna redovisades fler anmälningar per 100 000 invånare för brott mot person jämfört med Västerås och Gävle, även om det inte alltid stämmer för enskilda brott eller hur ett brott utförs. Västerås och Gävle ligger ofta nära varandra, även om det för Västerås möjligheten redovisas något lägre siffror. Under en tioårsperiod kan för vissa brott de båda kommunerna till och med byta plats i fråga om att redovisa lägst eller högst antal anmälningar. Det är ett tydligt tecken på att kommunerna har stora likheter.

En avvikelse från detta mönster gäller statistiken över anmälda rån där Västerås som regel redovisat högre siffror än Gävle och för ett enstaka år (2019) till och med högre än Eskilstuna, som generellt ligger på en högre anmälningsnivå än de båda andra kommunerna (se tabell 5.1). En annan avvikelse gäller anmälningsstatistiken över grov kvinnofridskränkning, där Västerås låg på en förhållandevis hög nivå (se tabell 5.2). Inte för något av de senaste tio åren hade

antalet anmälningar legat under nivån i Gävle. I själva verket låg Västerås till och med högre än Eskilstuna under mer än hälften av de senaste tio åren.

Tabell 5.1. Rån

Anmälda brott per 100 000 invånare	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Rån, inkl. grovt (5, 6 §)	139	95	105	149	122	107	126	125	109	117
Gävle kommun										
Rån, inkl. grovt (5, 6 §)	79	65	94	111	90	73	78	76	75	73
Västerås kommun										
Rån, inkl. grovt (5, 6 §)	101	82	75	92	87	77	97	95	123	88

Tabell 5.2. Grov kvinnofridskränkning

Anmälda brott per 100 000 invånare	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Grov kvinnofridskränkning (4 a §)	46	38	32	21	20	18	9	10	9	11
Gävle kommun										
Grov kvinnofridskränkning (4 a §)	23	33	25	13	11	14	6	6	3	6
Västerås										
Grov kvinnofridskränkning (4 a §)	39	40	30	23	28	22	25	22	23	26

Som framgår av avsnitt 5.2 kan dock den höga nivån över anmälda kvinnofridskränkningar förklaras av en hög anmälningsbenägenhet till följd av de insatser som gjorts för att stödja utsatta kvinnor. Det är ett bevis för att brottsanmälningar inte kan tas för intäkt att de speglar brottsutvecklingen utan kan ha andra orsaker.

Rån utförda av unga gärningspersoner räknas som ett strategiskt brott. Ett strategiskt brott är en indikation på en fortsatt kriminell karriär, även om de givetvis inte alltid behöver vara så i det enskilda fallet (Brå, 2021). Vid sidan av att rån är ett allvarligt brott som leder till lidande för brottsoffret finns därför särskilda skäl att komma till rätta med den lokala rånsituationen.

Sedan 2006 genomför Brå årligen en omfattande nationell brottsoffer- och trygghetsundersökning (NTU). Fokus är bland annat befolkningens utsatthet för brott och känsla av otrygghet sett till hela Sveriges population (16–84 år). De siffror som använts gäller för åren 2017 och 2018 respektive 2019 och 2020, för vilka år data finns för de tre kommunerna (se rapport 2).

De tre kommunerna i NTU-undersökningen om invånarnas oro för brott, ligger något närmare varandra än vad statistiken över anmälda brott visade. Det är ett bevis för att den faktiska brottsligheten enbart utgör en liten del när kommuninvånarna bedömer brottsutvecklingen och svarar på frågor om oron för att utsättas för brott. I anmälningsstatistiken var skillnaderna mellan kommunerna större. I NTU-undersökningen låg visserligen Eskilstuna ofta något över Västerås och Gävle, men skillnaderna var dock små. I NTU-undersökningen låg samtliga tre kommuner något över riksgenomsnittet.

5.1 Avslutande reflektion kring våldsbrott i Västerås

I Västerås ligger våldsbrottsligheten på en jämförbar nivå med Gävle och lägre än i Eskilstuna. Det finns två undantag från denna mer positiva beskrivning där Västerås sticker ut i jämförelse med riket som helhet och i jämförelse med Gävle och Eskilstuna. Västerås har en jämförelsevis högre rapporterad brottslighet när det gäller grov kvinnofridskränkning och personrån.

5.1.1 Grov kvinnofridskränkning

Den generella trenden i samtliga tre städer är att anmalingarna om grov kvinnofridskränkning minskar under den undersökta 10-årsperioden. Det som gör att Västerås sticker ut i jämförelse är att minskningen inte är lika stor under perioden. I Västerås anmäldes totalt 278 fall av grov kvinnofridskränkning, i Gävle anmäldes 140 fall och i Eskilstuna anmäldes 214 fall. Antalet anmälda fall av grov kvinnofridskränkning är nästan dubbelt så många i Västerås jämfört med Gävle.

En tänkbar förklaring till det kan återfinnas i den struktur som finns i Västerås kring stödfunktioner för våldsutsatta som i majoritet är kvinnor och barn. Västerås har ett väletablerat samarbete och samarbetsavtal med

kvinnjouren/tjejjouren vilket framstår som relativt unik i jämförelse med riket som helhet. Samverkansavtalet med kvinnjouren har skapat goda förutsättningar för ett långsiktigt och strategiskt arbete med frågan om våld i nära relationer och kvinnors utsatthet.

Västerås har, tidigare än många andra kommuner i landet, jobbat systematiskt med mäns våld mot kvinnor och var en av de pilotkommuner som tidigt implementerade *En kommun fri från våld* och den våldpreventiva manualbaserade insatsen Mentorer i våldsprevention (MVP) i kommunens skolor. Det är inte otänkbart att detta påverkat arbetet med att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor, vilket i sin tur är en bidragande orsak till och en delförklaring till den statistiska bilden.

För att förstå den större anmälningsbenägenheten i Västerås jämfört med Gävle och Eskilstuna kontaktades föreståndaren på Kvinnjouren/Tjejjouren. Generellt ser kvinnjouren både positivt och negativt på denna utveckling. Å ena sidan är det positivt att antalet anmälningar av grov kvinnofridskränkning ligger högre i Västerås jämfört med Eskilstuna och Gävle. Förhoppningsvis innebär detta att brottsrubricering grov kvinnofridskränkning används som det var tänkt när den tillkom. Kvinnofridsrörelsen var också pådrivande i tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen. Samtidigt finner Kvinnjouren det oroande att det under den undersökta tioårsperioden sker en generell minskning av antalet anmälningar. Detta visar på att brottsrubriceringen förlorar betydelse. Kvinnjouren tolkar att det finns ett motstånd eller rädsla att använda lagstiftningen som tänkt. En risk är att andra brottsrubriceringar används, exempelvis misshandel, vilket riskerar att reducera betydelsen och allvaret i kvinnors utsatthet. Nedgången skulle kunna tyda på att åklagare under tidsperioden blivit alltmer obenägna att driva ärendet som rör mäns våld mot kvinnor som ärenden gällande grov kvinnofridskränkning, vilket i sin tur skulle påverka anmälningarna.

Det finns vidare en tydlig diskrepans mellan anmälningar om grov kvinnofridskränkning i den offentliga statistiken och Kvinnjourens statistik. Årligen mottar Kvinnjouren ca 200 nya kontakter varav uppskattningsvis 100 av dessa ärenden potentiellt faller inom ramen för brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning. Detta kan jämföras med att Västerås låg högt med omkring 40 anmälningar per år i början av tioårsperioden, för att sedan minska till runt 25 anmälningar om året resterande del av den undersökta tidsperioden.

5.1.2 Personrån

När det gäller förekomsten av personrån finns det anledning att lyfta detta brott specifikt. Personrån specifikt när förövaren är under 18 år är en tydlig riskindikation på framtida kriminalitet. Det finns med andra ord alla anledningar att vara extra uppmärksam på unga som begår personrån. När det gäller personrån pågår en särskild satsning på att komma till rätta med denna brottslighet från polisens sida. Se mer utförligt i nästkommande avsnitt.

6 Ungdomar och ungas vuxnas erfarenheter av våld och kränkningar

I denna del sammanfattas några de resultat som framkom av den enkät som Västerås stad genomförde under hösten 2021. Det är inte Mälardalens universitets eller forskarnas ambition eller roll att analysera dessa resultat utan endast att beskriva utfallet av enkäten i sammanfattande form. För en utförligare beskrivning av enkätsvaren hänvisas läsaren till *Förekomsten av våld och kränkningar i Västerås: En kartläggning 2021 rapport 2*

6.1 Andelen utsatta för fysiskt våld av en tidigare partner

Resultaten från enkäten visar att 10 procent av de unga vuxna någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. Det är även vanligare att unga kvinnor blivit utsatta för våld i nära relationer av en tidigare partner jämfört med unga män. Av kvinnorna rapporterar 12,2 procent att de blivit utsatta för våld av en tidigare partner motsvarande siffra för de unga männen är 7 procent. Totalt 4 procent av gymnasieeleverna uppger att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. Av tjejerna i gymnasiet uppger 5,7 procent att det blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner jämfört med 1,9 procent av killar på gymnasiet.

Det är betydligt vanligare att unga vuxna har varit utsatt för partnervåld jämfört med gymnasieeleverna. Detta resultat kan delvis förklaras av att den äldre gruppen, genom sin högre ålder, har erfarenheter av fler intima relationer jämfört med gymnasieungdomar.

6.2 Andelen utsatta för fysiskt våld av någon familjemedlem eller någon vän/kompis/bekant

Av eleverna på gymnasiet uppger 6,1 procent att de blivit utsatta för fysiskt våld av någon i deras familj och 2,1 procent uppger att det någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av någon i deras släkt. Totalt 14 procent i gruppen unga vuxna uppger att det har blivit utsatta för fysiskt våld från någon i familjen och 3,3 procent uppger att det någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av någon släkting.

Av eleverna på gymnasiet uppger 12,3 procent att det blivit utsatta för fysiskt våld av att någon kompis/vän/bekant. Motsvarande siffra för unga vuxna är 14 procent.

6.3 Könsskillnader i utsatthet för våld

Det finns könsskillnader när det gäller utsattheten för fysiskt våld i nära relationer. Tjejer och unga kvinnor är överrepresenterade när det gäller fysiskt partnervåld, det vill säga fysiskt våld från en tidigare eller nuvarande partner. Killar och unga män är överrepresenterade när det gäller fysiskt våld från någon de känner eller från någon okänd person. Närmare 29 procent av de unga männen uppger att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av någon som de inte känner. Motsvarande siffra för unga kvinnor var 16 procent. Detta resultat ligger i linje med tidigare forskning. Våld i nära relationer är tydligt könskodat och att kvinnor är överrepresenterade när det gäller utsatthet och att män är underrepresenterade. Männen är överrepresenterade när det gäller utsatthet för fysiskt våld av någon de känner, men inte har en intim relation till och fysiskt våld av någon okänd.

6.4 Erfarenheter av hedersnormer

Av eleverna på gymnasiet uppger 7,4 procent att det finns en förväntan på att vänta med sex till äktenskapet, dvs. som lever under någon form av kyskhetsnorm. Motsvarande siffra bland unga vuxna var 2,5 procent. På gymnasiet finns det inget som pekar på att det finns några skillnader mellan förväntningar på tjejer och killar. Bland det unga vuxna visar analysen inga

statistiska skillnader mellan könen. Däremot är det en procentuellt större andel tjejer som rapporterar att det finns en förväntning på individen att vänta med sex till äktenskapet. Frånvaron av statistiska säkerställda könsskillnader i gruppen unga vuxna antas bero på att det är relativt litet andel av individer som uppger dessa förväntningar.

På gymnasiet upplever 35,4 procent elever att familjen har förväntningar på att en partner/pojkvän/flickvän ska vara av det motsatt könet. I gruppen unga vuxna är det 20 procent som upplever dessa förväntningar. En högre andel av killar och unga män jämfört med tjejer och unga kvinnor anger förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön (gymnasiet 25 procent, unga vuxna 21,1 procent).

7 Hur kan insatser och åtgärder utvecklas – Sammanfattning och några centrala slutsatser

Detta avslutande kapitel tar sin utgångspunkt i frågan *Hur kan insatser och åtgärder utvecklas?* I kapitlet beskrivs inledningsvis några av de centrala teman som varit återkommande i kartläggningen. Därefter följer en summering med slutsatser av det som kommit fram av kartläggningen fördelat på respektive aktör. Avslutningsvis punktats några av de slutsatser som dragits av kartläggningen.

Intervjuerna ger en bred bild av det arbete som bedrivs inom Västerås stad i arbetet med våld, kränkningar, trygghetsskapande åtgärder, våldspreventiva insatser samt skydd och stöd för personer som är utsatta för våld i nära relationer. I kommunen finns en bred palett av mer eller mindre systematiska insatser och med varierande grad av förankring i beprövade och evidensbaserade metoder. I kartläggning finner vi ett flertal återkommande teman i studien som är viktiga att beakta.

Ett centralt tema handlar om vikten av **samverkan**. Oavsett om det handlar om trygghetsskapande åtgärder, våldsprevention eller skyddat boende framhåller de intervjuade aktörerna den samverkan som finns som välfungerande. Det ges emellertid även exempel på tillfällen när samverkan brister. I dessa sammanhang lyfter flera av aktörerna däribland polisen, CMV och Förebyggarcentrum ett behov av ökad samverkan med regionen. Regionen ger samtidigt uttryck för att det finns behov av att utveckla samverkan med övriga aktörer. Denna samsyn inom polis, socialtjänst och region bör utgöra en god grund för att försöka hitta sätt att fördjupa samarbetet.

Ett annat återkommande tema handlar om kunskaper. Flertalet aktörer lyfter att det finns ett **behov av mer kunskap** inom verksamheten kring utsattheten för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inom vissa grupper. Samtidigt finns det behov av anpassning av verksamheternas arbetssätt och insatser i relation till dessa kunskaper. Följande blir tydligt: Kunskaperna om unga, äldre (80+), personer med funktionsnedsättning samt HBTQIA+ -

personers utsatthet för våld i nära relationer behöver öka och arbetet med att anpassa insatser till dessa kunskaper behöver utvecklas (se enkätstudien som redovisas i rapport 2.).

Följande punktlista kan således göras över grupper och problem där det finns behov av mer kunskap och insatser:

- Unga utsatt för våld i nära relationer
- Äldre utsatt för våld i nära relationer (80+)
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Personer med funktionsnedsättning utsatta för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck
- HBTQIA+-personers utsatthet för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Med dessa områden för ett ökat kunskapsbehov kan man emellertid göra reflektionen att det inte nödvändigtvis behöver vara så att det som uttrycks som bristande kunskap handlar om total frånvaro av kunskap. Det kan också vara ett uttryck för frustration över maktlöshet, bristande resurser och bristande möjligheter att kunna arbeta med problemen.

När det gäller *insatser mot hedersförtrycket* kan vi bekräfta andra studiers resultat (Socialstyrelsen, 2019; Darvishpour, 2021) som uppmärksammar att utgångspunkt för Socialtjänstens arbete mot hedersförtryck måste vara utsattas rättigheter, främst behovet att utgå från barns och kvinnors rättigheter samt ett kontextuellt perspektiv där de enskilda individernas situation och behov bör vara i fokus. Socialtjänstens insats kan handla om placering av barn och unga, skyddat boende för vuxna, ekonomiskt bistånd samt råd och stöd. Men ibland kommer utsatta i kontakt med andra myndigheter och ideella organisationer. Det är därför viktigt att det finns en fungerande samverkan mellan berörda organisationer. Ett utvecklat samarbete mellan socialtjänst och skola är exempelvis en viktig förutsättning för att en utsatt ungdom ska kunna få den hjälp som hen behöver.

Vidare kan olikheter i *synsätt försvåra samverkan*. Exempelvis betonar en del risken att socialtjänsten bortser från barns rättigheter och underskattar hedersförtrycket genom att de professionella i stället överbetonar faran med en rasistisk agenda i diskussioner om heder. Andra anser däremot att socialtjänstens agerande ibland riskerar att inkräkta på familjelivet samt att en del invandrade familjer känner sig hotade av tjänstepersonens bemötande. Det innebär att rasistiska stereotyper om utomeuropeiska invandrares kulturella vanor kan förstärka hedersförtrycket. Det finns en del forskare (till exempel Baianstovu,

2017) som betonar att många utsatta unga med utländsk härkomst inte alltid känner igen sig i socialtjänstens bild av deras situation, utan upplever att de stereotypiseras och inte får individuellt anpassat stöd. Det skilda synsättet på problem hos olika aktörer och organisationer kan försvåra samverkan, vilket bekräftas också i tidigare studier (till exempel Darvishpour, 2021). Som Socialstyrelsen (2019) betonar visar även denna studie ett behov hos behandlare och handläggare inom socialtjänsten och andra myndigheter att reflektera över sina egna värderingar, förutfattade meningar och uppfattningar om hedersproblematiken som vi anser är mest lämplig med ett intersektionellt och antirasistisk feministiska perspektiv.

Behovet av tidiga insatser återkommer som en röd tråd i flertalet intervjuer. Att detta tema lyfts fram skall förstås mot bakgrund av att tidiga insatser utgör en viktig del av den ”teoretiska” underbyggnaden av de metoder som används i de våldspreventiva insatser som görs i Västerås. Polisen lyfter fram vikten av tidiga insatser i arbetet med ungdomsbrottsligheten och Kvinnohuset understryker vikten av att förverkliga visionen om nolltolerans mot våld i nära relationer.

I studien ger aktörerna exempel på ett flertal goda och av allt att döma framgångsrika exempel på förebyggande insatser men det ges också exempel på **problem eller varningssignaler**. Inom polisen framställs till exempel intresset för att jobba förebyggande som svalt av vissa aktörer. Kvinnohuset vittnar om att polisen i vissa samverkanssammanhang lyser med sin frånvaro. Vilket tyder på att det finns utvecklingspotential.

Anmärkningsvärt är **frånvaron av våld i nära relationer** som brottsform i vad polisen lyfter och pratar om. I det förebyggande kunskapsbehovet nämns inget om denna brottskategori. En fråga i relation till denna frånvaro är om VIR-brott har låg status inom polisen? Polisen är en instans som skulle kunna göra stor skillnad vad gäller ökad möjlighet att lagföra dessa brott och öka tryggheten för kvinnorna och barnen. Nedgången av anmälda brott med rubriceringen grov kvinnofridskränkning i Västerås, Gävle och Eskilstuna senaste 10-åren är i ljuset av detta intressant och något som bör lyftas i samverkan med polisen.

Ett annat **hinder för ett mer långsiktigt förebyggande våldpreventivt arbete** med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är att det verkar ske en hel del insatser i projektform som man av erfarenhet vet riskerar försvinna när projekttiden och pengarna tar slut. Detta riskerar till exempel hämma Förebyggarcentrums verksamhet och i regionens arbete med våld i nära relationer.

Lyfter vi blicken något vittnar Mimer om en **mer alarmerande problematik** som få städer av Västerås storlek går fria ifrån nämligen en mer och mer synlig drogproblematik. Detta skapar i sin tur otrygghet bland de boende. Mimers bild av en ökad otrygghet bland de boende bekräftas delvis av den statistiska jämförelsen i kapitel 5 där Västerås i frågor om oro ligger högre än landet som helhet. Polisen nämner **att ta tillbaka områden från kriminella**. Även om detta kan vara taget ur sitt sammanhang så framstår detta som ett fundamentalt problem.

7.1 Polisen

Polisen rapporterar en generell minskning av våldsbrotten under pandemin. Huvudförklaringen till denna utveckling handlar om minskad alkoholförtäring och begränsade öppettider på barer och krogar under pandemin. En mer fullständig analys kommer att göras efter pandemin för att se om minskningen av brottsligheten är tillfällig eller om detta är en generell trend.

Polisen understryker vikten av samverkan och ger flertalet exempel på hur samverkan används för att öka tryggheten. Samverkan sker med många olika aktörer i Västerås stad. Samverkan med socialtjänsten lyfts fram som särskilt god och nödvändig. Samverkan med regionen framställs dock, som redan nämnts ovan, som bristfällig. En rad problem som polisen hanterar kan direkt eller indirekt kopplas till psykisk ohälsa. Handräckningsärendena ökar och regionens insatser i och mottagning av sådana ärenden upplevs som bristfällig.

Polisen lyfter upp resursbrister, kunskapsbehovet och ett allmänt ointresse inom den egna organisationen som hinder i det förebyggande arbetet. Med mer resurser skulle polisen få en tydligare bild över den lokala situationen. Ökad polisiär närvaro leder till mer kunskap och bättre och mer framgångsrika insatser. Långsiktiga lösningar kräver lokal närvaro. Det behövs mer kunskap inom den egna kåren kring vikten av att jobba förebyggande. Bättre intern kommunikation om vikten av förebyggande polisarbete skulle kunna höja statusen och underlätta rekryteringen av poliser som jobbar förebyggande.

En annan bedömning som görs är att större insatser måste till för att motverka öppen droghandel. Det gäller även att ta tillbaka territoriella områden från kriminella.

Att mer resurser skulle kunna riktas mot våld som inte anmäls och då särskilt när det gäller arbetet med våld i nära relationer lyfts också fram.

En nackdel med förvaltningarna är att de i hög grad är verksamma enbart under kontorstid. Polisen understryker betydelsen av tidiga insatser genom att agera tidigt mot att unga dras in i kriminalitet.

Polisen lyfter även ett antal ”nya” fenomen däribland ungas utsatthet på nätet, ökande person- och förnedringsrån bland unga.

7.2 VIR-enheten

Ett återkommande problem som lyfts av VIR-enheten är att beslut om insatser när det föreligger våld i nära relationer måste fattas på basis av begränsad information.

Svårigheter finns med att jobba med våldsutövarna då få våldsutövare erkänner att det använt våld i nära relation är en annan viktig fråga.

I relation till VIR-gruppens arbete så visar statistik att ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck ökat senaste åren. Detta är dock nödvändigtvis inte ett tecken på att problemet blivit vanligare utan kan likväl kopplas till en ökad kunskap och medvetenhet om problematiken.

7.3 Centrum mot våld

Inom CMV uppges det användas ett flertal evidensbaserade metoder för att erbjuda stöd till våldutsatta kvinnor och barn samt för att erbjuda förövare behandling.

Inom förvaltningen finns ett kompetens- och utbildningsbehov i frågor som rör prostitution, människohandel för sexuella ändamål, i arbetet med sexköpare och i arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Inom Socialtjänsten finns det ett behov av attitydförändring snarare än kunskap när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck är en tabubelagd fråga. Utan kompetenshöjande insatser riskerar kvinnor och flickor som lever under hedersförtryck att bli dubbelt utsatta.

CMV understryker vikten av att utveckla och förbättra samverkan med regionen.

7.4 Förebygggarcentrum

Flertalet goda exempel lyfts fram i det trygghetsskapande och våldpreventiva arbetet. Dessa kännetecknas av hög grad av samverkan mellan olika aktörer inom Västerås stad.

I Västerås bedrivs evidensbaserat våldpreventivt arbete med barn och ungdomar. Insatserna finns idag på ca 30 av de kommunala skolorna. En framgångsfaktor i implementeringen av Mentorerna i våldsprevention och Agera tillsammans har varit att skolorna varit öppna och tillmötesgående. Andra goda exempel är pågående arbetet mot våldsbejakande extremism och gängkriminalitet.

Mycket av verksamhetens insatser är tillfälliga och i form av projekt, vilket leder till projektrötthet ute i områdena och brist på långsiktighet i det våldpreventiva arbetet.

Sparkrav minskar den lokala närvaron och skapar bristande kunskap på områdesnivå. Resursbrister gör att vissa områden prioriteras mer än andra med risk för stigmatisering av dessa områden och minskad närvaro i andra områden.

Det finns ett behov av våldpreventiva insatser för gruppen unga vuxna, 18–25 år. Åldersgruppen är svåra att nå med nuvarande insatser.

En bättre kommunikation utåt till kommuninvånarna om vad som görs gällande våldsprevention och vad som finns i form av stöd och hjälp för våldsutsatta skulle kunna skapa större trygghet bland invånarna.

7.5 Hedersrelaterat våld och förtryck

Arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har utvecklats mycket senaste åren. Idag finns det mer komplexa förklaringsmodeller som utvecklat förståelsen för frågan.

Det finns flera personer i Västerås som jobbar med hedersrelaterat våld och förtryck. Vad som saknas är en samordning och samverkan mellan dessa. En ökad samverkan mellan de olika aktörer inom staden som hanterar hedersärenden skulle kunna leda till att öka den röda tråden i arbetet med HRV.

Det förekommer en hel del insatser i syfte att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck inom såväl barnomsorgen som grundskolan. Vad som skulle kunna utvecklas i detta arbete är uppföljning och utvärdering av insatserna.

Det finns en problematik med att arbetet med HRV kopplas allt för mycket till personen och personliga intressen. Det kan leda till att kunskapen försvinner om personen i fråga byter tjänst.

7.6 Vård- och omsorgsförvaltningen

Mer kunskap behövs om utsattheten för hedersrelaterat våld och förtryck bland HBTQIA+-personer.

Personer med funktionsnedsättning är delvis bortglömd i diskussionen kring våld i nära relationer. Det finns ett behov av utbildningsinsatser i personalgruppen kring specifikt utsatthet för våld i nära relationer och sexuellt utnyttjande. Utsattheten bland målgruppen är många gånger svårupptäckt på grund av hur systemet med stödinsatser och personlig assistans är utformade och som ett resultat av föreställningar snarare än kunskaper om gruppens skyddsbehov.

Frånvaron av våldpreventiva insatser riktade mot gruppen med intellektuell funktionsnedsättning.

7.7 Regionen

Inom regionen finns det ett behov av att uppmärksamma våldsutsattheten bland unga, personer med funktionsnedsättning och äldre (80+) samt utsattheten för hedersrelaterat våld och förtryck.

I arbetet med våld i nära relationer finns ett behov av ökad kommunikation och samverkan med socialtjänsten. I dagsläget finns det orealistiska förväntningar som skulle kunna överbryggas genom en tätare samverkan.

Inom regionen behöver frågor som rör våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck tas på större allvar. Ett

förändringsarbete behöver genomföras där regionen rutinemässigt ställer frågor om utsatthet för våld.

7.8 Kvinnohuset

Det finns en ökad oro från Kvinnojourens och Tjejjourens sida att jämställdheten är på tillbakagång, att frågor som rör mäns våld mot kvinnor relativiseras och att detta i sin tur leder till ökad utsatthet för kvinnor och barn.

Samverkan med socialtjänsten lyfts som nödvändig och viktig för att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för kvinnor och barn som utsätts för våld i nära relation. Samarbetet med socialtjänsten fungerar i grunden bra. Samtidigt utgör den ökande professionaliseringen och manualstyrningen i Socialtjänsten ett orosmoment i arbetet med att skydda kvinnor och barn. Det blir allt svårare för Kvinnojouren att argumentera för kvinnans behov av skydd och ”time out” på grund av krav från myndighetens sida på våldsutövarens umgängesrätt.

Kvinnojouren understryker behovet av att polis och Åklagarmyndigheten utnyttjar den befintliga lagstiftningen och åberopar grov kvinnofridskränkning i högre utsträckning. Vidare understryker Kvinnohuset behovet av att genomföra tidiga insatser för att på allvar nå upp till målsättningen om nolltolerans mot våld.

TVå grupper som riskerar att bli utan stöd är kvinnor och flickor med dolda funktionsnedsättningar och gruppen äldre kvinnor utsatta för våld i nära relationer.

7.9 Mimer

Det arbete som Mimer bedriver för att förbygga vräkningar präglas av en hög grad av systematik vilket gör arbetet framgångsrikt.

Mimer beskriver att samverkan med socialtjänstens Bostadssociala enhet fungerar väl, men att det finns behov av att utveckla samarbetet med Socialtjänstens Missbruksenhet speciellt när *Bostad först* skalas upp.

Ett problem som ökat är kopplat till en mer synlig narkotikaproblematik. Detta leder till ökad otrygghet bland boende och bovärdar.

Det finns ett behov av ökad intern systematik och kommunikation i arbetet med områdesutveckling, trygghetsskapande insatser och social hållbarhet. Det finns också ett behov av fortsatt arbete med att kommunicera internt för att få alla i personalen att förstå uppdraget och jobba mot/med samma mål.

7.10 Slutsatser i punktform

- Diversifieringen av insatser gör att de flesta intervjuade inte överblickar helheten och har därmed svårt att se den mer övergripande strategin bakom alla insatser som genomförs.
- Brist på övergripande strategi och samordning.
- Brist på utvärdering innebär osäkerhet om insatsernas värde.
- Vissa grupper och perspektiv är helt bortglömda såsom manliga våldsoffer och ett genusperspektiv på manlig utsatthet.
- Andra grupper är lågt prioriterade, men ändå omnämnda såsom gruppen med funktionsnedsättning, äldre (80+) och i någon mån HBTQIA+-personer.
- Rädsla för att bli betraktad som rasist kan hämma insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck.
- Många av de intervjuade talar om perspektiv på att förstå problemen medan själva insatserna får betydligt mindre genomlysning.
- Diversifiering av insatser gör att flera olika dimensioner och områden täcks in från ibland även olika aspekter.
- Öppen drogförsäljning är detsamma som att kriminella behärskar ett område. Det påverkar förtroendet för samhällets förmåga, leder till allmän otrygghet, att områden blir mindre attraktiva vilket bidrar till ökad segregation. Segregation riskerar i sin tur öka utanförskap och befastande av föreställningar och handlingsmönster som avviker från de gängse normerna till exempel hedersnormer. Här får grundläggande strukturella åtgärder stor betydelse. Att ta tillbaka områden från kriminella och att stoppa öppen drogförsäljning får ses som nödvändigt

för att långsiktigt öka tryggheten och minska våldet. I detta arbete är ett samarbete mellan kommunen och polisen central.

7.11 Västerås stads förslag på insatser i punktform

Stadsledningskontoret har tagit fram ett antal förslag på insatser. Förslag på insatserna är ett resultat av kartläggningen samt det arbete och iakttagelser som gjorts i processutvecklingsgruppen våldsprevention. Förslagen är ett underlag för kommunstyrelsen att ta beslut om.

- Stadsledningskontoret får i uppdrag att ta fram, samordna och implementera obligatoriska utbildningar för chefer och medarbetare för verksamheter inom individ- och familjenämnden, äldrenämnden, nämnden för personer med funktionsnedsättning, förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden och nämnden för idrott, fritid och förebyggande i våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck så att de återfinns i Västerås stads interna utbildningskatalog. Dessa utbildningar ska innehålla kunskap om:
 - Våld bland särskilt sårbara målgrupper. Detta innefattar;
 - HBTQIA+ -personer
 - Yngre kvinnor
 - Äldre kvinnor
 - Personer med funktionsnedsättning
 - Personer i missbruk eller prostitution
 - Kvinnor med utländsk bakgrund

Syftet med utbildningarna är att upptäcka våld och hjälpa fler våldsutsatta och våldsutövare.

- Stadsledningskontoret får i uppdrag att bedriva ett arbete med att komma till en avsiktsförklaring med relevanta samverkanspartners i Västerås i syfte att förbättra och höja samarbetet med att hjälpa fler våldsutsatta och våldsutövare.

- Stadsledningskontoret får i uppdrag att tillsammans med nämnden för personer med funktionsnedsättning, äldrenämnden och nämnden för idrott, fritid och förebyggande samordna och implementera kunskapshöjande och målgruppsanpassade insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att tillsammans med individ- och familjenämnden att fram kunskapshöjande insatser och rutiner för att förbättra stöd och skydd för våldsutsatta barn och föräldrar som har insatser i våra verksamheter.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att tillsammans med förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden individ- och familjenämnden och nämnden för idrott, fritid och förebyggande samordna och implementera ett långsiktigt värdegrundsarbete för personal som arbetar med barn 0–17 år. Insatsen ska syftat till att stärka barn och unga rättigheter, främja integration och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att kontinuerligt och systematiskt uppmärksamma våldsutsatta, våldsutövare och åskådare att söka hjälp genom flera olika kommunikationsinsatser under varje år.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att kartlägga vilka verksamheter som idag frågar om våld och därefter implementera rutin om att fråga om våld i de verksamheter som bedöms relevanta och där frågan inte ställs idag. Implementering av en sådan rutin ska ta hänsyn till WHO:s uttalade viktiga förutsättningar för att en verksamhet ska kunna ställa frågor om våld (*Socialstyrelsen, 2016 Våld-Handboken om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*).
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att se över möjligheterna till att söka EU-medel för samfinansiering av projekt som handlar om att införa internationella evidensbaserade våldsförebyggande metoder.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att samordna att Västerås stad får en samsyn i våldsprevention genom en stärkt och gemensam plattform i form av processledarutbildning i våldsförebyggande arbete.

- Stadsledningskontoret får i uppdrag att inom ramen för kommande handlingsplan för jämställdhet inkludera ovan nämnda åtgärder i form av mål, aktiviteter och indikatorer.
- Stadsledningskontoret får i uppdrag att följa upp ovan åtgärder inom ramen för kommande årliga jämställdhetsbokslut.

Referenser

- Baianstovu, R. Í. (2017). *Heder: hedersrelaterat våld, förtryck och socialt arbete* (Upplaga 1). Studentlitteratur.
- Baianstovu, R. Í., Strid, S., Särnstedt Gramnaes, E., Cinthio, H., & Enelo, J.-M. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Rapport: Örebro universitet. Retrieved from Örebro University Press website: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-78433>
- Becker, H. S [2006](1963). *Utanför – avvikandets sociologi*. Lund: Arkiv Förlag/A-Z Förlag
- Bruno, L., Joelsson, T., Franzén, A. G., & Gottzén, L. (2020). Heroes and others: tensions and challenges in implementing Mentors in Violence Prevention in Swedish schools. *Journal of gender-based violence*, 4(2), 141-155.
- Bruno, L. & Darvishpour, M. (2020) *Barnäktenskap och hedersrelaterat våld* i Bruno, & Bečević, Z. (2020). *Barn & unga i utsatta livssituationer: perspektiv från forskning och praktik* (Första upplagan). Malmö: Liber.
- Bruno, L & Bečević, Z. (2020). *Barn & unga i utsatta livssituationer: perspektiv från forskning och praktik* (Första upplagan). Malmö: Liber.
- Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Brå (2014:8). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2021:5). *Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet och faktorer av betydelse för att lämna ett kriminellt liv*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Carbin, M. (2010). *Mellan tystnad och tal: Flickor och hedersvåld i svensk offentlig politik*. Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-38375>
- Darvishpour, M. (2021) *Hedersförtryck och maktkonflikter inom invandrade familjer i M. Darvishpour & C. Westin (Red.) (2021). Migration och etnicitet: Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Darvishpour, M. & Lahdenperä, P. (2014). *Honour-Related Problems in School Contexts in Sweden – theoretical perspective and prevention* (Mälardalen Studies in Educational Sciences 10). Mälardalens högskola. Eskilstuna.
- Dominelli, L. (2008). *Anti-Racist Social Work*. New York: Palgrave Macmillan.

- European Institute for Gender Equality (2014). Estimating the costs of gender-based violence in the European Union: Report 2014. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- Ghadimi, M. & Gunnarsson, S. (2019). UNG 018 En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala. TRIS – tjejers rätt i samhället
- Gottzén, L., Lindberg, D., Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M., & Billevik, J. (2021). Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport.
- Heimer, G.M. (red.) (2019). *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Interpellation (2020/21:668). Mäns våld mot kvinnor. Interpellation av Tobias Andersson (SD) 4 maj 2021
- Isdal, P. (2017). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia
- Lindberg, D., & Billevik, J. (2022). Preaching to the choir: effects of the Mentors in Violence Prevention programme on 'the bad apples', *Journal of Gender-Based Violence* (published online ahead of print 2022). Retrieved Aug 22, 2022, from <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/jgbv/aop/article-10.1332-239868021X16556502903676/article-10.1332-239868021X16556502903676.xml>
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2010:1) Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt. Uppsala universitet.
- NTU (2019). Nationella trygghetsundersökningen – resultat på kommunal nivå. En sammanställning från NTU 2017–2018. NTU Kortanalys 1/2019. Webbpublikation. Brottsförebyggande rådet.
- NTU (2021). Nationella trygghetsundersökningen – resultat på kommunal nivå. En sammanställning från NTU 2019–2020. NTU Kortanalys 2/2021. Webbpublikation. Brottsförebyggande rådet
- Schlytter, A., & Rexvid, D. (2016). Mäns heder: Att vara både offer och förövare. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-138253>
- Socialstyrelsen (2006). *Kostnader för våld mot kvinnor - En samhällsekonomisk analys*.
- Socialstyrelsen (2019) *Ett liv utan våld och förtryck*. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck
- Strid, S., Enelo, J.-M., Cinthio, H., & Baianstovu, R. Í. (2018). Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018: Del III: Redovisning av den kvantitativa delstudien i Göteborg. In *Storstadsprojektet: Storstädernas kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2018*.